

Ekonomi ve İhracat Bülteni

Ekim 2025

immib
İstanbul Maden ve Metaller
İhracatçı Birlikleri

İçerik

Yönetici Özeti	2
Küresel Ekonomi ve Ticaret	4
Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti	8
Küresel Emtia Fiyatları	26
Topraktan Ekonomiye	35
Teknoloji Trendleri	44
Avrupa Birliği Kritik İlaçlar Yasası	48
Demir Cevheri Trendleri	51

Bu rapor güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak yalnızca bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir yatırım tavsiyesi olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan görüş, değerlendirme ve bilgilerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle oluşabilecek doğrudan veya dolaylı zararlardan İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği sorumluluk kabul etmemektedir.

Yönetici Özeti

Küresel ekonomi 2025'in ilk yarısında beklenenden daha iyi performans göstermiş olsa da büyüme tahmini 0,2 puan aşağı yönlü revize edilerek %2,9 olarak hesaplanmıştır. Yüksek tarifelerin yol açtığı önden yüklemeli siparişler sanayi üretimini desteklemiştir. ABD ve Japonya'daki teknoloji yatırımlarındaki artış ekonomik faaliyetleri pozitif yönde etkilemiştir. Özel tüketim tarafındaki zayıflama ve sanayi üretimdeki ivme kaybı birçok gelişmiş ekonomide büyüme görünümünü aşağı yönlü baskılamaktadır. Küresel İmalat Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) de sanayi üretimindeki yavaşlamayı doğrular nitelikte Eylül ayında 0,1 puan düşerek 50,8'e gerilemiştir. Aylık bazda büyüme kaydeden ülkelerin sayısı azalmış bununla birlikte büyüme kaydedenlerin ise hızı zayıflamıştır. Daralma kaydeden ülkelerde ise daralmanın kazanması dikkat çekmektedir. ABD'nin ikili tarifeleri artırmasıyla efektif gümrük vergisi %19,5'e ulaşmış; bu durum Çin, Hindistan ve Brezilya gibi ülkelerle ticaret ilişkilerinde gerilim yaratmıştır. Ticaret politikalarındaki belirsizlik, tüketici güveni ve yatırım kararlarını olumsuz etkileyerek 2026 yılı için küresel büyüme tahmininin 0,1 puan düşerek %2,9'a gerilemesine neden olmuştur. Enflasyon tarafında ise gelişmiş ekonomilerde hizmet enflasyonu kalıcılığını korurken, mal fiyatlarında yeniden artış gözlenmektedir. ABD'de ithal mallara yönelik yüksek vergilerin nihai fiyatlara yansımaları gecikmeli olsa da 2026 boyunca enflasyonun hedefin üzerinde kalması beklenmektedir. Küresel riskler arasında tarifelerin daha geniş ürün gruplarına yayılması, enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlar ve jeopolitik gerilimler öne çıkmaktadır. Bu faktörler, politika faizlerinin beklenenden daha yüksek seviyelere çıkmasına ve büyüme üzerinde ek baskı oluşmasına yol açabilir. Öte yandan, tarifelerin düşürülmesi ve güven artırıcı anlaşmaların devreye alınması halinde büyüme ve fiyat istikrarı açısından yukarı yönlü senaryolar da mümkündür.

2025 yılı Eylül ayı itibarıyla enerji fiyatları genel endeksi yıllık bazda %8,1 oranında gerilemiştir. Petrol fiyatları hem aylık (%0,4) hem yıllık (%8,2) bazda düşüş gösterirken, doğalgaz fiyatları aylık %2,2 artmış ve yıllık bazda %32,1 gibi yüksek bir artış kaydetmiştir. Bu ayrışma, enerji maliyetlerinin alt kalemler düzeyinde farklı yönlerde hareket ettiğini göstermekte; özellikle doğalgaz tarafındaki yükseliş, sanayi ve konut tüketimi açısından maliyet baskısını artırabilir.

Metal ve değerli metal fiyatlarında ise yukarı yönlü güçlü bir ivme gözlenmektedir. Metal fiyatları endeksi yıllık bazda %7,4 artarken, demir (%11,3), alüminyum (%8,3) ve bakır (%8,1) gibi temel metallerde çift haneli artışlar dikkat çekmektedir. Değerli metallerdeki yükseliş daha belirgindir: altın ve gümüş fiyatları yıllık bazda sırasıyla %42,7 ve %42,1 oranında artmıştır. Bu durum, yatırım eğilimleri ve küresel belirsizliklerle ilişkilendirilebilir. Öte yandan, gıda ve tarım emtiasında fiyatlar yıllık bazda düşüş göstermiş (%6,6 ve %1,9), bu da kısa vadede girdi maliyetlerinde sınırlı rahatlamaya sağlayabilir. Ancak aylık bazda hafif artışlar, fiyatların yeniden yukarı yönlü hareket edebileceğine işaret etmektedir.

2025 yılı Eylül ayında Türkiye ekonomisinde üretim ve dış ticaret tarafında dikkat çekici artışlar gözlenmiştir. İmalat sanayi kapasite kullanım oranı %74'e yükselirken, sanayi üretimi aylık bazda %0,4 artmıştır. Cari işlemler dengesi, Temmuz ayındaki 1,8 milyar dolarlık fazlanın ardından Ağustos ayında 5,5 milyar dolara çıkarak güçlü bir performans sergilemiştir. Ancak PMI verisi 46,7 ile eşik değerin altında kalmaya devam etmekte; yeni siparişler endeksinin 44,7 seviyesinde olması, üretim ivmesinde zayıflama riskine işaret etmektedir. Merkez Bankası'nın Eylül ayında politika faizini 100 baz puan indirerek %39,5'e çekmesi ve enflasyon eğilimindeki yukarı yönlü hareket, para politikasının etkileri açısından dikkatle izlenmesi gereken bir döneme girildiğini göstermektedir.

Dış ticaret tarafında ise ihracat %3 artışla 22,6 milyar dolara ulaşırken, ithalat 29,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam dış ticaret hacmi %6,2 artarak 52,1 milyar dolara yükselmiş; ithalatın ihracatı karşılama oranı %75 seviyesinde kalmıştır. Avrupa Birliği, hem ihracat (%11,5 artış) hem ithalat tarafında lider konumunu korumaktadır. Almanya en çok ihracat yapılan ülke olurken, Çin ithalatta ilk sıradadır. Sektörel bazda otomotiv (3,7 milyar \$) ve kimyevi maddeler (2,5 milyar \$) ihracatta öne çıkmaktadır. Bu tablo, dış talep tarafında güçlü bir görünüm sunarken, iç talep ve üretim göstergelerindeki kırılganlıklar nedeniyle dengeli politika adımlarının önemini artırmaktadır.

Teknolojik inovasyonun benimsenmesi yalnızca şirketlerin verimliliğini artırmakla kalmamakta aynı zamanda uluslararası ticaretteki fırsat ve riskleri de belirlemektedir. Bu bağlamda teknoloji trendlerinin takip edilmesi kritik önem taşımaktadır. 2025 teknoloji trend görünümünde 13 teknoloji trendi öne çıkmaktadır. Bunlar ajan yapay zekâ, yapay zekâ, uygulamaya özel yarı iletkenler, gelişmiş bağlantı, bulut ve uç bilişim, gerçeklik

teknolojileri, dijital güven ve siber güvenlik, kuantum teknolojileri, robotik, ulaşım, biyomühendislik, uzay teknolojileri, enerji ve sürdürülebilirlik teknolojileridir.

AB'nin pek çok kritik ilaç için çoğu Avrupa dışında yer alan sınırlı sayıdaki aktif farmasötik bileşen tedarikçisine veya üreticisine bağımlı durumda olduğu belirtilmektedir. Bilhassa jenerik ilaçlar açısından aktif farmasötik bileşen üretiminin %60 ila %80'inin Çin'e taşeron olarak devredildiği ifade edilmektedir. Bu kapsamda 2025 Mart ayında Avrupa Komisyonu, kritik ilaçların erişilebilirliğini, tedarikini ve üretimini iyileştirmeyi amaçlayan Kritik İlaçlar Yasa teklifini sunmuştur. Bu kapsamda AB'nin üretim kapasitesini artıracak yatırımların kolaylaştırılması, kamu alımlarında tedarik zincirinin çeşitlendirilmesi, üye devletlerin toplu talep gücünün kullanılması ve stratejik ortaklıkların kurulması planlanmaktadır. Kritik ilaçlar 2023'te 30 milyar avroyu aşarak AB ilaç pazarının önemli bir kısmını teşkil etmiştir. Kimi ilaç şirketleri yeni ilaç keşiflerinin ABD ve Çin'e kaydığını; yatırımların Kuzey Amerika'ya yöneldiğini ifade etmektedir.

Demir cevheri üretiminde Avustralya, Brezilya, Çin ve Hindistan önemli aktörler arasındadır. 2024 yılında dünya demir cevheri ihracatında Avustralya'nın payı %54,3 iken Brezilya'nın payı %19,6'dır. Çin ciddi bir demir cevher talep merkezidir. 2024'te küresel demir cevheri ithalatında Çin'in payı %73,4'tür. Demir cevher ticareti Çin limanlarında yoğun bir trafik oluşturmaktadır. LSEG Metals Research küresel demir cevheri talebinin 2020-2027 arasında yıllık bileşik büyüme oranının %2,1 olarak gerçekleşeceğini öngörmektedir. Çin'in çelik çıktısı, Hindistan'da altyapı ve imalat sektörlerinin hızlanması ve Güney Doğu Asya'da artan tüketim, demir cevheri talebini etkileyecek unsurlar arasında yer almaktadır. Çin emlak sektörünün aşağı yönlü eğilimi, ticaret politikalarındaki kayma, tarifeler, arz yönünde çeşitli darboğazlar önümüzdeki dönemde izlenmesi gereken hususlar olarak öne çıkmaktadır.

Küresel Ekonomi ve Ticaret

Küresel Ekonomi

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün güncel ekonomik görünüm raporuna¹ göre küresel ekonomi 2025 yılının ilk yarısında başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere beklenenin üzerinde daha dirençli bir performans göstererek yıllık bazda %3,2 oranında büyümüştür. Yüksek tarifelerin neden olduğu önden yüklemeli siparişler sanayi üretimi ve ticareti desteklemiştir. Yüksek teknoloji sektörlerindeki güçlü yatırım büyümesi ABD' ve Japonya'daki ekonomik faaliyetleri artırmıştır. Öte yandan özel tüketim tarafındaki büyüme ABD ile birlikte Fransa ve İtalya bazı Euro bölgesi ülkelerinde zayıflamıştır. Birçok gelişmekte olan ülkede büyümesi yukarı yönlü hareket etse de Brezilya, Hindistan gibi çeşitli ülkelere özgü faktörler büyüme üzerinde etkili olmuştur. Çin'de mali destek ticari olumsuzlukların ve emlak piyasasındaki zayıflığın etkisini kırmıştır.

Güncel iş dünyası anketlerinin sonuçlarına göre çoğu ülkede üretim artışı Ağustos ayına kadar sabit kalmış olsa da ivmenin yavaşlayabileceğine işaret edilmektedir. Kore, Almanya ve Brezilya gibi birçok ülkenin sanayi üretiminde son aylarda düşüş kaydedilmiştir. Bunun yanında ABD, Euro bölgesi ve Çin gibi bazı büyük ekonomilerde tüketim artışında da yavaşlama gözlenmiştir. Tüketici güveni özellikle büyük ve gelişmiş ekonomilerde olmak üzere tarihsel standartlara göre düşük seyretmekte hatta 2024 yılında kaydedilen seviyelerin de altında kalmaktadır. Bu durumun artan politika belirsizliği ile yükselen gıda fiyatlarının yarattığı baskıdan kaynaklandığı belirtilmektedir.

Mayıs ayının ortasından bu yana ABD, neredeyse tüm ticaret ortaklarına yönelik ikili tarife oranlarını artırmıştır. Bu artışlar sonucunda, ABD mal ithalatındaki efektif tarife oranı Ağustos sonu itibarıyla tahmini %19,5'e yükselmiştir. Bu oran, 1933'ten bu yana görülen en yüksek seviye olmakla birlikte Mayıs ortasındaki seviyelere göre %4,1 artış göstermiştir. Bu süreçte Avrupa Birliği, Japonya ve Endonezya gibi bazı ülkelerle tarifeler, yatırımlar ve diğer işbirliği alanlarını kapsayan yeni ikili anlaşmalar imzalanmış; bazı ürünlerde tarife oranları düşürülmüştür. G20 ülkeleri arasında Çin, Hindistan ve Brezilya, 2025 yılında ABD ile ikili tarifelerde en yüksek artışlarla karşı karşıya kalan ülkeler olmuştur. Devam eden hukuki süreçler ve müzakereler, hâlihazırda muafiyet kapsamındaki ürünlere yeni tarifeler getirilme riskini artırmakta; bu da ticaret politikalarına ilişkin belirsizliği yükseltmektedir. Nisan 2025'ten bu yana gazete bazlı belirsizlik ölçümleri düşüş gösterse de tarihsel ortalamalara kıyasla hâlâ yüksek seviyededir.

ABD ekonomisinde gümrük vergilerindeki artışların etkisi henüz tam olarak görülmemektedir. Bu gecikme; firmaların mevcut stoklarını ve yüksek kâr marjlarını kullanarak ilk etkileri dengelemesi, vergilerin duyurulması ile yürürlüğe girmesi arasındaki zaman farkı ve transit halindeki malların yeni vergilerden muaf tutulması gibi etkenlerin birleşiminden kaynaklanmaktadır.

Birçok ekonomide enflasyondaki düşüş durma noktasına gelirken, mal fiyatları yeniden yükselmekte ve hizmet enflasyonu da kalıcılığını korumaktadır. Gelişmiş ekonomiler arasında bu süreçte belirgin farklılıklar gözlemlenmektedir. ABD, Kanada, Brezilya ve Birleşik Krallık'ta tüketici sepetinde yıllık %2'nin üzerinde fiyat artışı görülen ürünlerin payı artarken; Euro Bölgesi, Avustralya ve Hindistan'da bu pay azalmış durumdadır.

¹ OECD Economic Outlook, Interim Report September 2025, Finding the Right Balance in Uncertain Times [↗](#)

Gelişmekte olan ülkelerde ise fiyat hareketleri büyük ölçüde farklılık göstermeye devam etmektedir. Küresel anlamda yüksek seyreden gıda fiyatları da artan mal enflasyonuna katkıda bulunmaktadır.

Küresel ekonomik büyümenin 2024'teki %3,3 seviyesinden 2025'te %3,2'ye ve 2026'da %2,9'a gerilemesi beklenmektedir. Önde yüklemeli ekonomik faaliyetlerin azalması ile ABD ve Çin'e yönelik yüksek gümrük vergilerinin yatırım ve ticaret üzerindeki olumsuz etkileri bu yavaşlamada belirleyici rol oynamaktadır. Ayrıca, artan jeopolitik ve politik belirsizlikler birçok ülkede iç talebi baskılamaya devam etmektedir. Yapılan tahminler, Ağustos sonu itibarıyla yürürlükte olan ikili gümrük vergilerinin, ABD'deki hukuki süreçlere rağmen 2025 ve 2026 boyunca geçerli kalacağı varsayımına dayanmaktadır.

Gelişmiş G20 ülkelerinde toplam ekonomik büyümenin ılımlı seyretmesi beklenmektedir. ABD'de daha yüksek efektif tarife oranlarının yürürlüğe girmesi ve politika belirsizliğinin yüksek seyretmesi nedeniyle büyümenin yavaşlaması beklenmektedir. Yıllık GSYİH büyümesinin 2024'teki %2,8'den 2025'te %1,8'e ve 2026'da %1,5'e düşmesi beklenmektedir. Kanada'da ise, ABD'ye ihracatta daha fazla ticaret kısıtlaması olması nedeniyle büyümenin 2025'te %1,1 ve 2026'da %1,2 seviyesinde kalması beklenmektedir.

Avrupa ekonomilerinde artan ticaret gerilimleri ve jeopolitik belirsizliklerin etkisinin, daha gevşek kredi koşullarıyla kısmen dengelenmesi beklenmektedir. Euro Bölgesi'nde büyümenin 2025'te %1,2'ye, 2026'da ise %1,0'a gerilemesi öngörülmektedir. Almanya'da mali genişleme ekonomik aktiviteyi desteklerken, Fransa ve İtalya'da beklenen mali konsolidasyon büyümeyi sınırlayacaktır. Birleşik Krallık'ta sıkı mali duruş, yüksek ticaret maliyetleri ve süregelen belirsizlikler nedeniyle büyümenin 2025'teki %1,4'ten 2026'da %1,0'a düşmesi beklenmektedir. Japonya'da güçlü şirket kârları ve yatırım artışı bu yıl büyümeyi destekleyecek olsa da 2025'te %1,1'e ve 2026'da %0,5'e gerilemesi öngörülmektedir. Güney Kore'de ise son dönemdeki toparlanmanın sürmesiyle büyümenin 2025'te %1,0'dan 2026'da %2,2'ye yükseleceği tahmin edilmektedir.

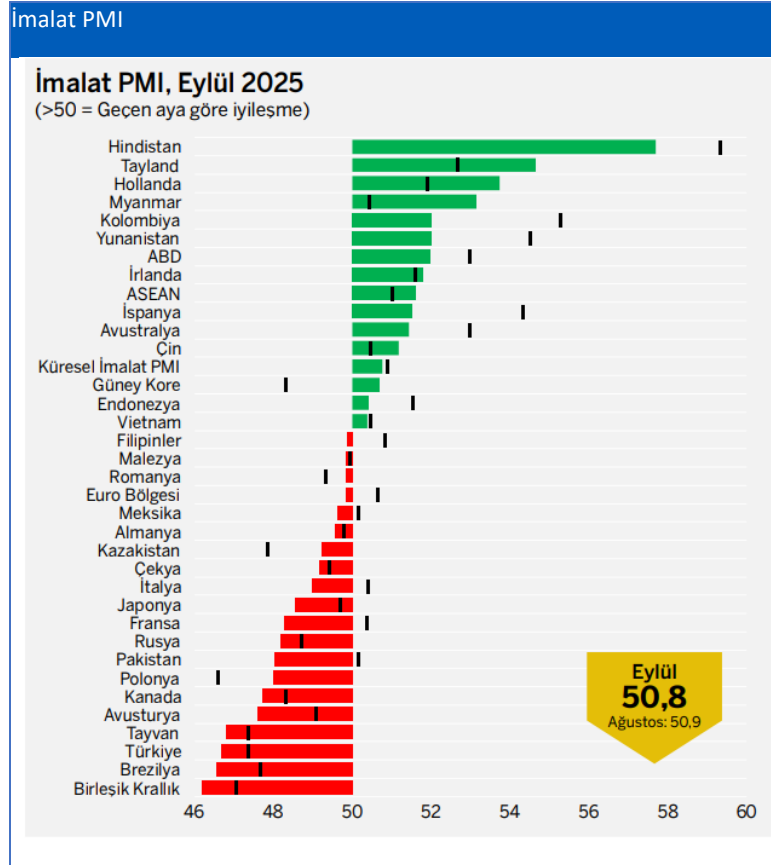
Gelişmekte olan G20 ekonomilerinde büyümenin önümüzdeki yıllarda yavaşlaması beklenmektedir. Çin'de ihracatta ön yüklemeli uygulamasının sona ermesi, ithalata yönelik daha yüksek gümrük vergileri ve azalan mali destek nedeniyle büyümenin yılın ikinci yarısından itibaren yavaşlaması öngörülmektedir; reel GSYİH büyümesi 2025'te %4,9, 2026'da ise %4,4 olarak tahmin edilmektedir. Brezilya ve Güney Afrika'da son dönemdeki ekonomik güçlenmenin ardındaki geçici faktörlerin yılın ikinci yarısında etkisini yitirmesiyle büyümenin istikrara kavuşması beklenmektedir. Brezilya'nın büyüme oranı 2025'te %2,3, 2026'da %1,7; Güney Afrika'nın ise 2025'te %1,1, 2026'da %1,3 olarak öngörülmektedir. Hindistan'da yüksek tarife oranları ihracatı olumsuz etkilese de para ve maliye politikasındaki gevşeme ile Mal ve Hizmet Vergisi reformunun genel ekonomik faaliyeti desteklemesi beklenmekte; büyümenin 2025'te %6,7, 2026'da %6,2 olması tahmin edilmektedir. Endonezya'da ise gevşek para politikası ve güçlü kamu yatırımları sayesinde 2025 ve 2026 yıllarında %4,9 büyüme öngörülmektedir.

G20 ülkelerinde tüketici fiyat enflasyonunun, ekonomik büyüme ve işgücü piyasalarındaki yavaşlamaya paralel olarak önümüzdeki yıllarda düşmesi beklenmektedir. ABD'de ise artan efektif gümrük vergilerinin ithal malların maliyetini yükseltmesi ve bu maliyetin nihai fiyatlara daha güçlü şekilde yansması nedeniyle enflasyonun 2026 boyunca hedefin üzerinde kalacağı öngörülmektedir. Euro Bölgesi'nde enflasyonun düşük seyretmesi, Japonya'da ise gıda fiyatlarının normalleşmesiyle birlikte enflasyonun 2026'da merkez bankası hedeflerine dönmesi beklenmektedir. G20 gelişmiş ekonomilerinde manşet enflasyonun 2025 ve 2026'da %2,5 seviyesinde, çekirdek enflasyonun ise sırasıyla %2,6 ve %2,5 düzeyinde istikrarlı kalacağı tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan G20 ekonomilerinde ise enflasyonun daha belirgin şekilde düşmesi beklenmekte; manşet enflasyonun 2025'te %4,1, 2026'da %3,1 olması öngörülmektedir. Bu düşüşte Arjantin gibi yüksek enflasyona sahip ülkelerdeki güçlü enflasyon gerilemeleri belirleyici olurken, Brezilya ve Meksika'da enflasyonun ılımlı seyretmesi beklenmektedir. Öte yandan, geçmiş döviz kuru değer kaybının etkisiyle Endonezya'da enflasyonda artış öngörülmekte; Çin'de ise mevcut düşük seviyeden kademeli bir yükseliş beklenmektedir. Bu artışta, ABD'den ithal edilen mallara uygulanan daha yüksek gümrük vergilerinin de rol oynayacağı tahmin edilmektedir.

Küresel ekonomik projeksiyonlar etrafında önemli riskler varlığını sürdürmektedir. En büyük endişe, ABD ve Çin'de son dönemde uygulanan tarife artışlarının ilaçlar ve yarı iletkenler gibi daha geniş ürün gruplarına yayılmasıyla birlikte, mal ithalatında ikili tarife oranlarının daha da yükselme ihtimalidir. Bu durum, diğer ülkelerde de yerel sanayiye korumak amacıyla daha yüksek ticaret engellerinin uygulanmasına yol açabilir. Artan maliyetlerin ve nihai mal fiyatlarının yanı sıra, bu tür gelişmeler politika belirsizliğini artırarak yatırım ve tüketici güvenliğini olumsuz etkileyebilir. Üretim ve tedarik zincirlerinin yeniden yapılandırılması ise büyümeyi yavaşlatacak ek maliyetler doğurabilir. Öte yandan, ikili tarifelerin düşürülmesini ve güveni artırmayı hedefleyen

herhangi bir anlaşma, ekonomik büyümeyi ve ticareti destekleyerek enflasyonu temel senaryonun altında tutabilir.

Enflasyonun mevcut tahminlerden daha yüksek gerçekleşme riski de bulunmaktadır. Gıda fiyatlarındaki artışın sürmesi ve petrol üreten bölgelerdeki jeopolitik gerilimlerin küresel enerji arzını tehdit etmesi, enerji fiyatlarını yukarı çekebilir. Gıda ve enerji kalemlerinin hane halkı tüketim sepetindeki ağırlığı nedeniyle bu fiyat artışları, kısa vadeli enflasyon beklentilerini yükseltebilir ve politika faizlerinin olması gerekenden daha yüksek seviyelere çıkmasına neden olabilir. Bu senaryo, tüketici güvenini zayıflatarak ekonomik büyümeyi daha da baskılayabilir. Özellikle ABD’de, şirketlerin kâr marjları üzerindeki baskının artmasıyla birlikte, tarifelerin nihai fiyatlara yansımaları beklenenden daha hızlı olabilir. Bu da ikinci tur etkileri tetikleyerek enflasyonun daha kalıcı hale gelme riskini artırabilir.

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası

Siyah çizgiler bir önceki ayın endeks değerlerini belirtmektedir.

Küresel İmalat Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI)², Eylül ayında 0,1 puan düşerek 50,8'e gerilemiştir. Endeksin üçüncü çeyrek ortalaması bir önceki çeyreğe göre 0,6 puan yükselerek 50,5 olarak gerçekleşmiştir. Aylık bazda büyüme kaydeden ülke sayısı 18'den 14'e gerilerken bu ülkelerin yarısında büyüme ivmesi önceki aya göre zayıflamıştır. Diğer ülkelerin büyük kısmında ise daralmanın hızlanması dikkat çekmiştir. Üretim ve yeni siparişler artmaya devam etse de bu artışın hızı yavaşlamıştır. Artan gümrük tarifelerinin ihracat siparişleri ve tedarik süreleri üzerindeki baskı da devam etmektedir. Ticaret belirsizliklerinin yarattığı olumsuz koşullara rağmen beklentiler genel anlamda pozitif seyrini sürdürmektedir. Tedarik zincirlerinde yaşanan sorunlar ve tarifelerin girdi maliyetlerini artıran etkisi de devam etmiştir. Euro bölgesi İmalat PMI Ağustos ayındaki yükselişini kaybederek 49,8'e gerilemiştir. Bu da faaliyet koşullarının durgunlaştığına işaret etmektedir. Asya-Pasifik bölgesinde İmalat PMI değerlerine bakıldığında ise Hindistan zirvedeki yerine korumasına rağmen Mayıs ayından beri en düşük değeri kaydederek 57,7'ye gerilemiştir. Diğer yandan Çin İmalat PMI 51,2 ile tepe noktasına ulaşmıştır. ABD'de gümrük tarifeleri ihracatı zayıflatmaya ve girdi maliyetlerini artırmaya devam

² İstanbul Sanayi Odası (İSO) Dünyadaki İmalat PMI Gelişmeleri [2](#)

etmektedir. Bu durum üretim ve yeni siparişlerdeki artışı sınırlarken İmalat PMI değerini 1 puan düşürerek 52 düzeyinde gerçekleşmesine yol açmıştır.

Uluslararası kuruluşların büyümeye yönelik tahminleri aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri (%)									
		Dünya	Euro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Japonya
Dünya Bankası	2022	3,0	3,4	1,9	3,0	-1,2	7,0	3,0	1,0
	2023	2,6	0,5	2,5	2,9	3,6	8,2	5,2	1,9
	2024	2,8	0,9	2,8	3,4	4,3	6,5	5,0	0,2
	2025	2,3	0,7	1,4	2,4	1,4	6,3	4,5	0,7
	2026	2,4	0,8	1,6	2,2	1,2	6,5	4,0	0,8
IMF	2022	3,5	3,4	1,9	3,0	-1,2	7,2	3,0	1,0
	2023	3,3	0,4	2,9	2,9	3,6	8,2	5,2	1,7
	2024	3,3	0,9	2,8	3,4	4,3	6,5	5,0	0,1
	2025	3,2	1,2	2,0	2,4	0,6	6,6	4,8	1,1
	2026	3,1	1,1	2,1	1,9	1,0	6,2	4,2	0,6
OECD	2022	3,3	3,4	1,9	3,0	-2,0	7,2	3,0	0,9
	2023	3,4	0,5	2,9	3,2	3,6	9,2	5,4	3,3
	2024	3,3	0,8	2,8	3,4	4,3	6,5	5,0	0,1
	2025	3,2	1,2	1,8	2,3	1,0	6,7	4,9	1,1
	2026	2,9	1,0	1,5	1,7	0,7	6,2	4,4	0,5

Kaynak: IMF (Ekim 2025), Dünya Bankası (Ekim 2025), OECD (Eylül 2025)

Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

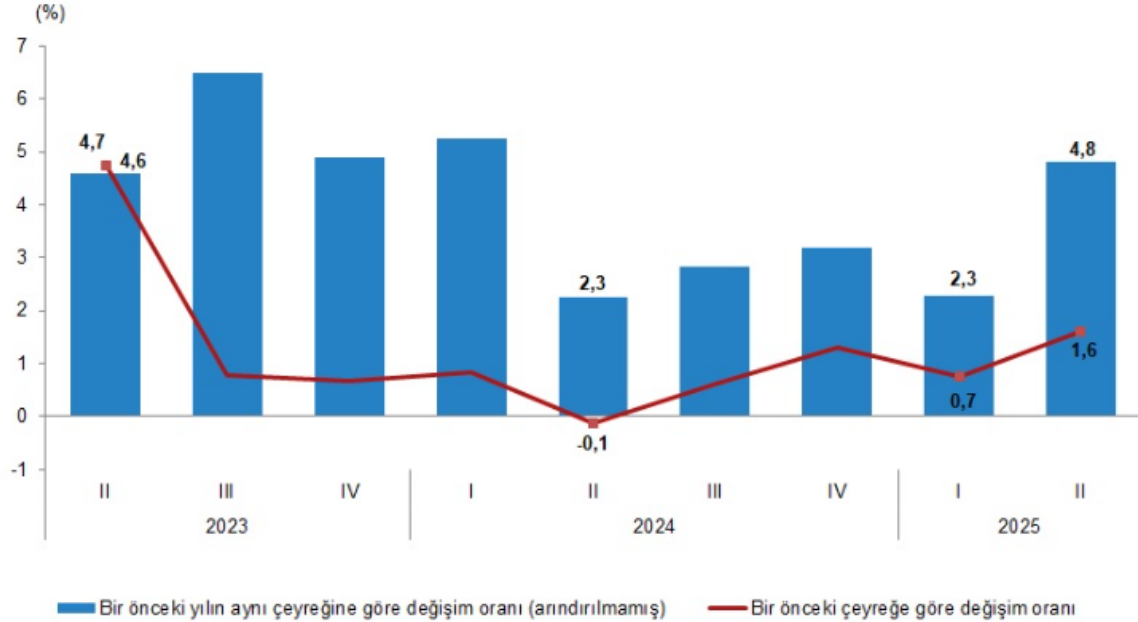
Türkiye Ekonomisi

Türkiye Ekonomisi 2025 Yılı İkinci Çeyreğinde %4,8 Büyüdü

Üretim yöntemine göre ikinci çeyrek GSYH, zincirlenmiş hacim endeksi olarak (2009=100), 2025 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %4,8 arttı. Üretim yöntemine göre cari fiyatlarla GSYH, 2025 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %43,7 artarak 14 trilyon 578 milyar 566 milyon TL oldu.³

Dönemler İtibariyle GSYH Büyüme Oranları

GSYH büyüme hızları, II. Çeyrek: Nisan-Haziran, 2025

Kaynak: TÜİK

Kırmızı çizgi bir önceki çeyreğe göre değişim oranını, mavi sütunlar ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişimi temsil etmektedir.

³ TÜİK, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla [2](#)

Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	2021	2022	2023	2024	2025								
					Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eyl.
GSYH (Yıllık Reel Yüzde Değişim) (%)	11,4	5,5	5,1	-	-	-	2,3	-	-	4,8	-	-	-
GSYH (Milyar \$) ¹	808	906	1130	1320*	-	-	335,5*	-	-	377,6*	-	-	-
Sanayi Üretim Endeksi ²	17,5	4,4	1,6	0,5	1,2	-1,9	2,5	3,1	4,9	8,5	5,0	-	-
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)	76,6	77,2	76,3	75,9	74,6	74,5	74,4	74,3	75,0	74,6	74,2	73,5	74,0
İstihdam (Milyon Kişi)	28,8	30,8	31,6	32,6	32,0	31,8	32,0	32,2	32,9	32,7	33,1	-	-
İşsizlik Oranı	12,0	10,4	9,4	8,7	9,0	8,7	8,0	8,5	7,6	8,5	8,3	-	-
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-6,4	-45,8	-45,0	-10,0	-3,9	-4,3	-4,3	-7,9	-0,7	-2,0	1,8	-	-
Cari İşlemler Dengesi / GSYH Oranı	-0,8	-5,1	-3,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dış Ticaret Dengesi (Milyar \$)	-46	-110	-106	-82	-5,6	-5,5	-4,9	-9,9	-4,8	-6,5	-4,6	-4,2	-6,9
İhracat (FOB, Milyar \$)	225	254	256	262	21,2	20,7	23,4	20,8	24,8	20,5	24,9	21,8	22,6
İthalat (CIF, Milyar\$)	271	364	362	344	28,7	28,5	30,6	32,9	31,5	28,7	31,4	26,0	29,5
Bütçe Dengesi / GSYH Oranı (%)	-2,8	-1,0	-5,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TÜFE Oranı ³	36,1	64,3	64,8	44,4	42,1	39,1	38,1	37,9	35,4	35,1	33,5	33,0	33,3
Politika Faizi Oranı ⁵	14,00 19,00	9,00 13,00	9,00 40,00	42,50 50,00	45,00	45,00	42,50	46,00	46,00	46,00	43,00	40,5	

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜİK, TCMB

¹ 2024 için yıllık GSYH verileri açıklanmamış olup yıllık veriler 4 çeyreğin toplamı suretiyle elde edilmiştir.

² Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (Yıllık Yüzde Değişim)

³ TÜFE Dönem sonu yıllık yüzde değişim

⁴ Değişim Oranlarının hesaplanmasında baz yılı 2015 olarak alınmıştır.

⁵ 2020-2024 yılları için en düşük ve en yüksek politika faiz oranları verilmiştir.

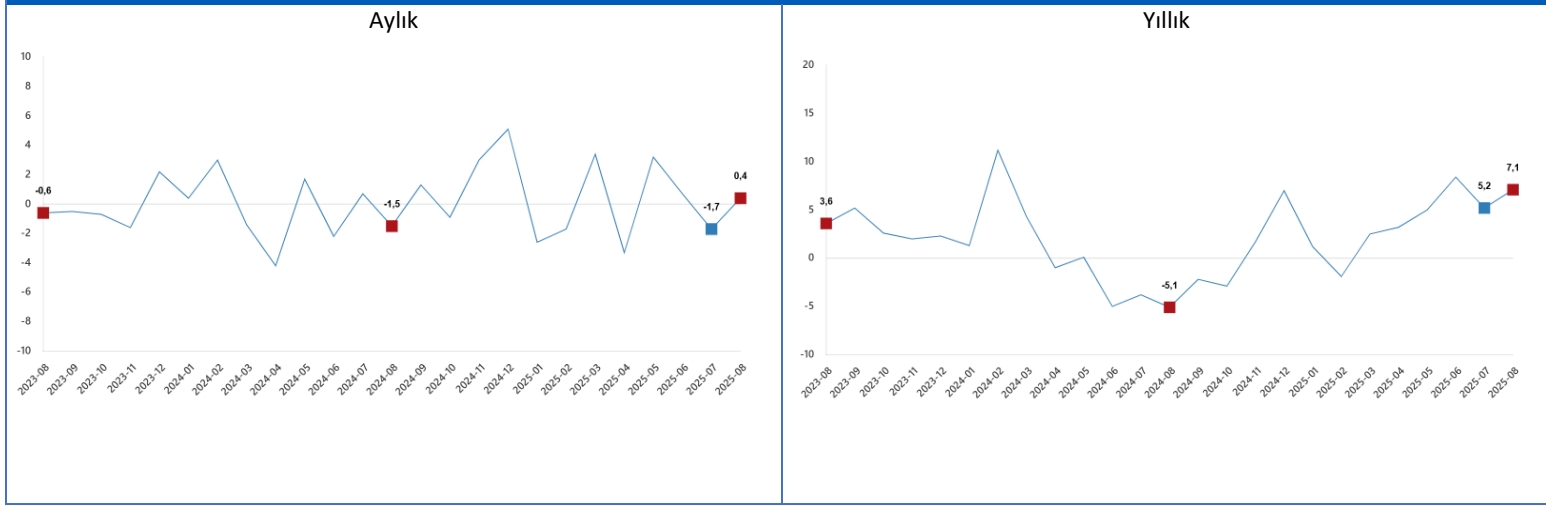
* Aylar için verilen GSYH çeyreklik dönemleri temsil etmektedir

Not: 2024 ve 2025 yılına ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemde bu veriler ilgili kuruluşlar tarafından revize edilebilmektedir.

Sanayi Üretimi Ağustos'ta Aylık %0,4 arttı, Yıllık %7,1 Arttı

Sanayi üretim endeksi Ağustos ayında bir önceki aya göre %0,4 artarken, bir önceki yılın Ağustos ayına göre %7,1 arttı. Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde, 2025 yılı Ağustos ayında madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %2,6 artarken, imalat sanayi sektörü endeksi %7,7 arttı. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %6,1 artış gösterdi. Madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksi bir önceki aya göre %0,1 azalırken, imalat sanayi sektörü endeksi %0,7 artmıştır. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise bir önceki aya göre %2,5 azalmıştır. ⁴

Sanayi Üretim Endeksi Aylık ve Yıllık Değişim Oranları (%)

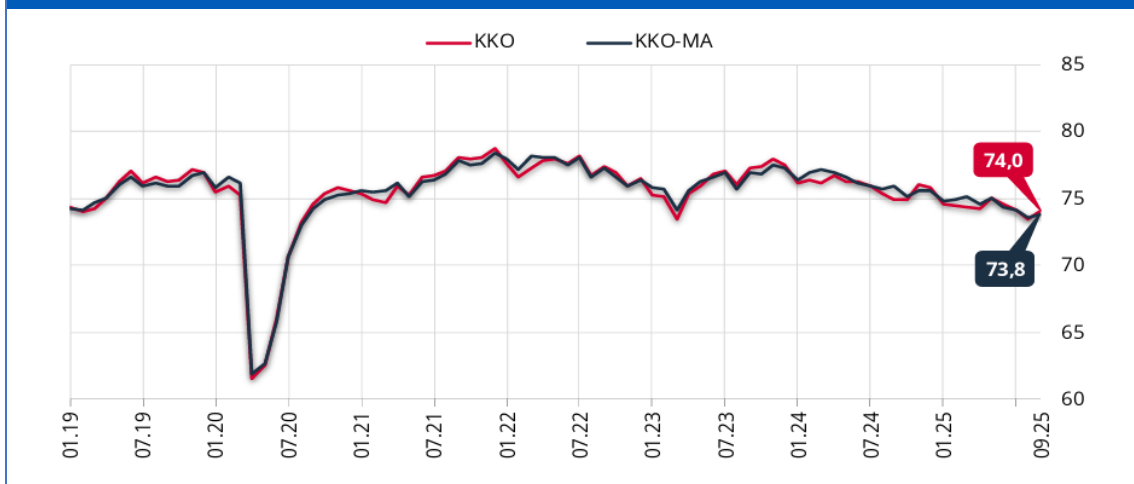

Kaynak:TÜİK

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Eylül Ayında %74 Oldu

2025 yılı Eylül ayında, imalat sanayi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmış Kapasite Kullanım Oranı (KKO-MA), bir önceki aya göre 0,2 puan artarak yüzde 73,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılmamış Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ise bir önceki aya göre 0,5 puan artarak yüzde 74,0 seviyesinde gerçekleşmiştir.⁵

Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ve Mevsimsel Etkilerden Arındırılmış KKO (%)

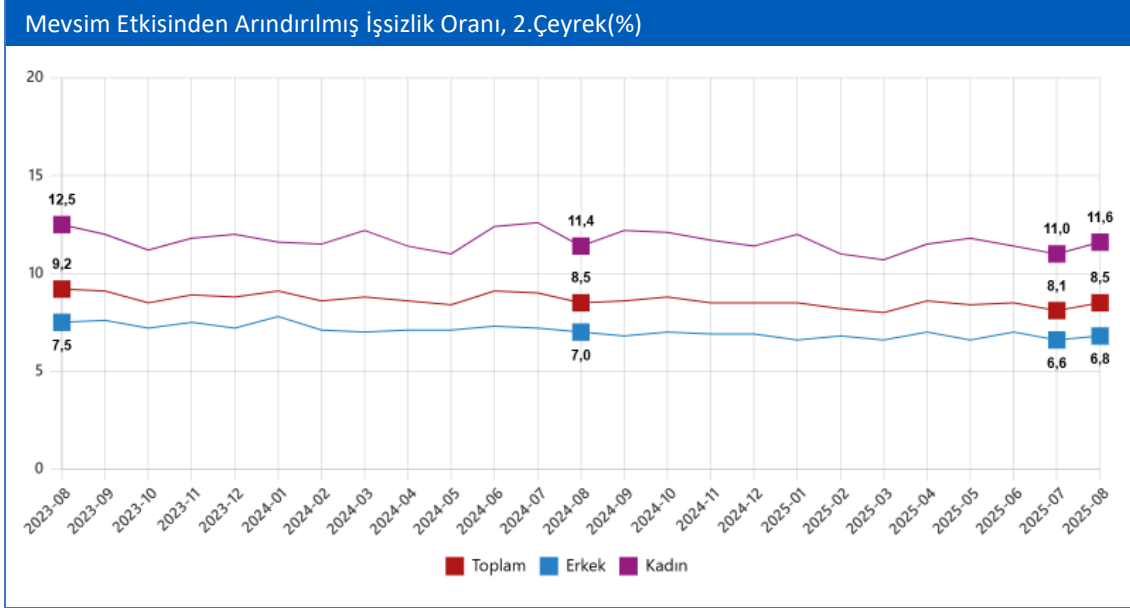
Kaynak:Merkez Bankası

⁴ TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi

⁵ TCMB, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı

İşsizlik Oranı %8,5 Seviyesinde Gerçekleşti

Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre; 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde işsiz sayısı 2025 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre 168 bin kişi artarak 3 milyon 44 bin kişi oldu. İşsizlik oranı ise 0,4 puan artarak %8,5 seviyesinde gerçekleşti. İşsizlik oranı erkeklerde %6,8 iken kadınlarda %11,6 olarak tahmin edildi. 15–24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı 2025 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre 0,8 puan artarak %16,0 oldu. Bu yaş grubunda işsizlik oranı; erkeklerde %12,4, kadınlarda ise %22,7 olarak tahmin edildi. Zamana bağlı eksik istihdam, potansiyel işgücü ve işsizlerden oluşan atıl işgücü oranı 2025 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre 0,1 puan artarak %29,7 oldu. Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı %19,3 iken işsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı %20,2 olarak tahmin edildi.^{6 7}

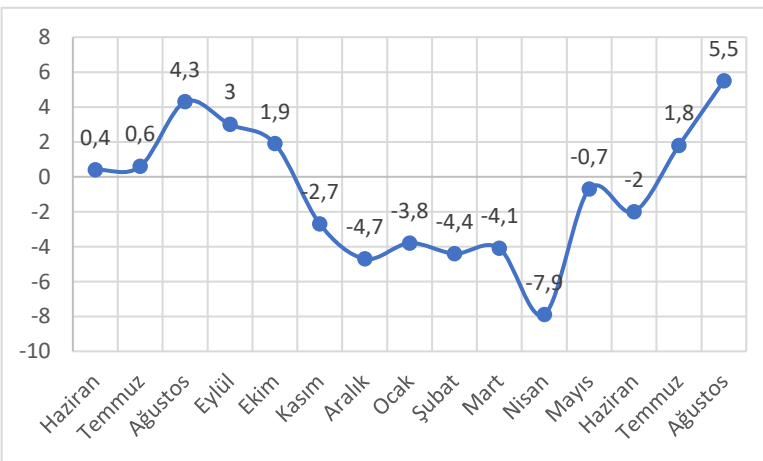

Kaynak:TÜİK

Ağustos 2025 Döneminde Cari İşlemler 5,5 Milyar \$ Fazla Verdi

2025 yılı Ağustos ayında cari işlemler dengesi 5.455 milyon ABD doları fazla kaydetmiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı da 10.005 milyon ABD doları fazla vermiştir. Ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 2.806 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler dengesi kaynaklı net girişler bu ay 9.516 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşmiş olup, bu kalem altında taşımacılık hizmetleri ve seyahat kalemlerinden kaynaklanan net gelirler sırasıyla 2.769 milyon ABD doları ve 7.665 milyon ABD doları olmuştur.⁸

Cari İşlemler Hesabı (Milyar \$)

Kaynak:Merkez Bankası

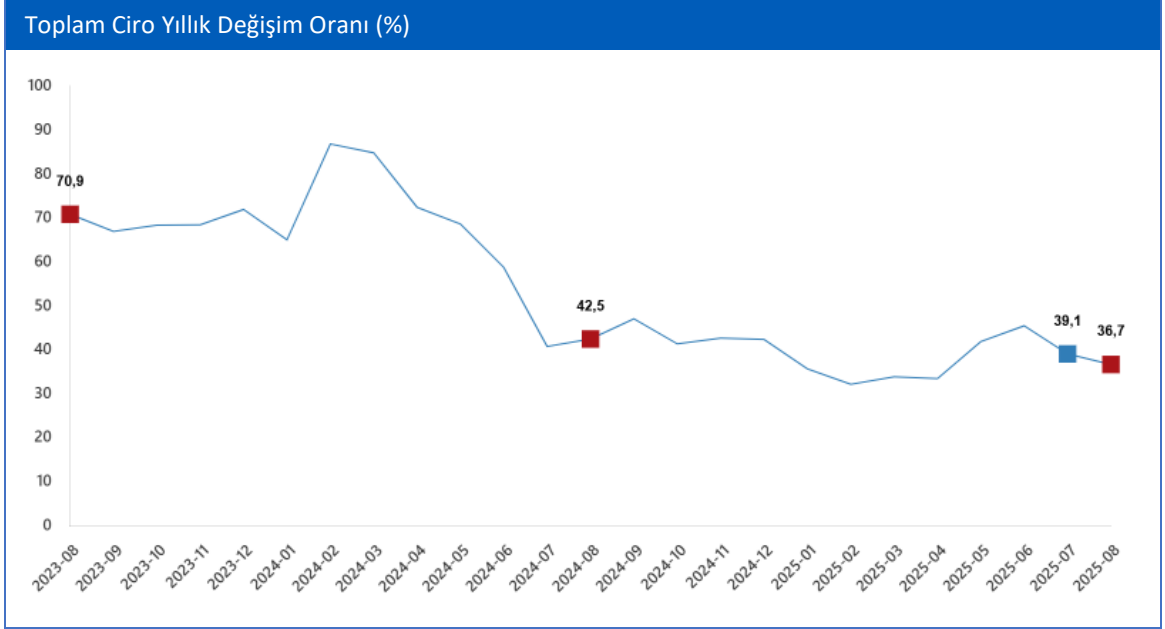
⁶ TÜİK, İşgücü İstatistikleri [\[1\]](#)

⁷ TÜİK tarafından sağlanan tanımlarda referans dönem içinde istihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildir. İşgücü, istihdam edilenler ve işsizlerin toplamı; işsizlik, işsizlerin işgücüne oranıdır. [\[2\]](#)

⁸ TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri [\[3\]](#)

Ciro Endeksi Ağustos Ayında Yıllık %36,7 Oranında Arttı

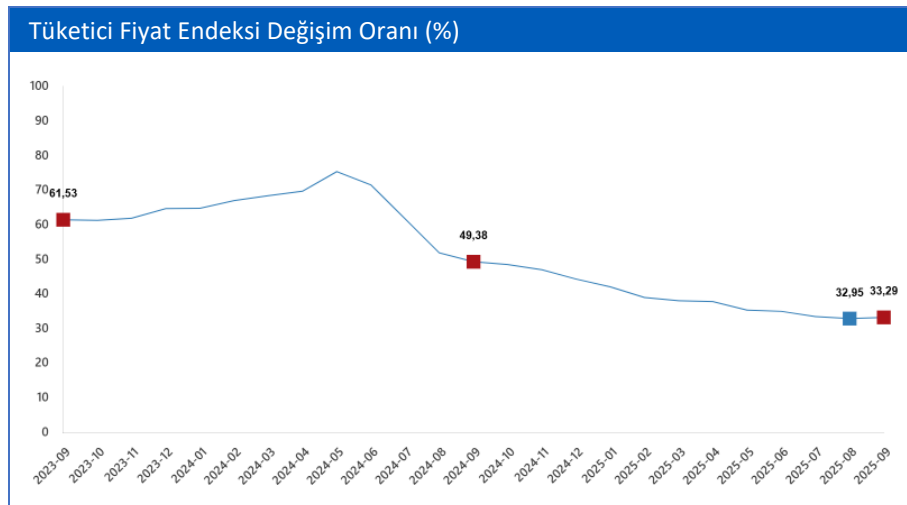
2025 yılı Ağustos ayında ciro endeksi oranı, sanayi, inşaat, ticaret ve hizmet sektörleri toplamında yıllık bazda %36,7 oranında artmıştır. Alt detaylarına bakıldığında ise 2025 yılı Ağustos ayında yıllık sanayi sektörü ciro endeksi %32,4 arttı, inşaat ciro endeksi %53,2 arttı, ticaret ciro endeksi %35,6 arttı, hizmet ciro endeksi %40,6 arttı.⁹

Kaynak:TÜİK

Tüketici Fiyat Endeksi Eylül 2025'te yıllık %33,29 oldu

Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE), Eylül 2025'te yıllık %33,29, aylık %3,23 oranında arttı. 2003=100 temel yılına göre hesaplanan TÜFE'deki değişim, 2025 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre %3,23 artış, bir önceki yılın Aralık ayına göre %25,43 artış, bir önceki yılın aynı ayına göre %33,29 artış ve on iki aylık ortalamalara göre %38,36 artış olarak gerçekleşti. Eylül 2025'te bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup %9,80 ile giyim ve ayakkabı oldu. Buna karşılık, bir önceki yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu ana grup %66,10 ile eğitim oldu. 2025 yılı Eylül ayında ana harcama grupları itibarıyla bir önceki aya göre en azalış gösteren tek ana grup -%0,03 ile alkollü içecekler ve tütün olurken, aynı dönemde bir önceki aya göre artışın en yüksek olduğu ana grup %17,90 ile Eğitim oldu.¹⁰

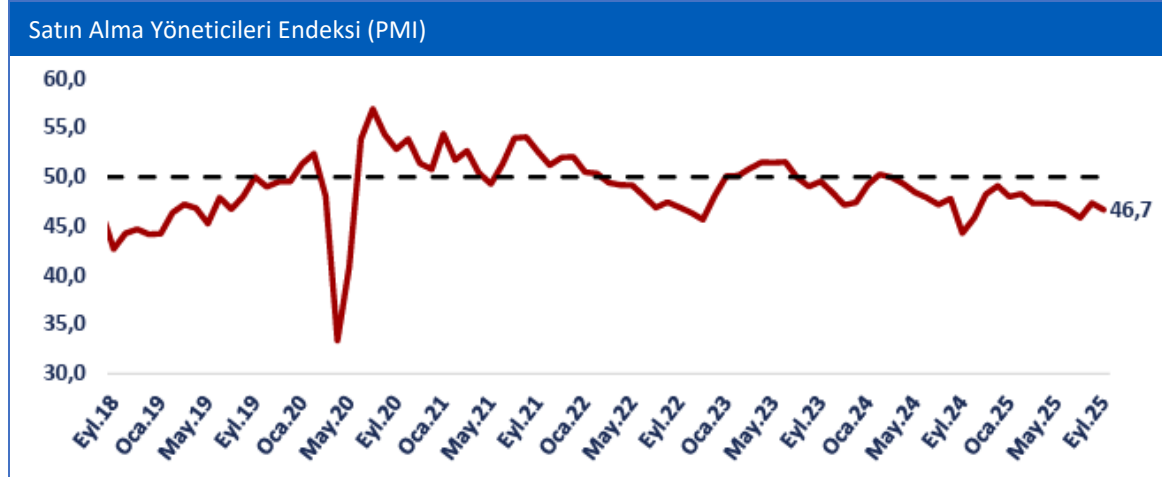
Kaynak:TÜİK

⁹ TÜİK, Ciro Endeksleri [TÜİK, Ciro Endeksleri](#)

¹⁰ TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi [TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi](#)

Türkiye'nin PMI Değeri Eylül Ayında 46,7 Olarak Gerçekleşti

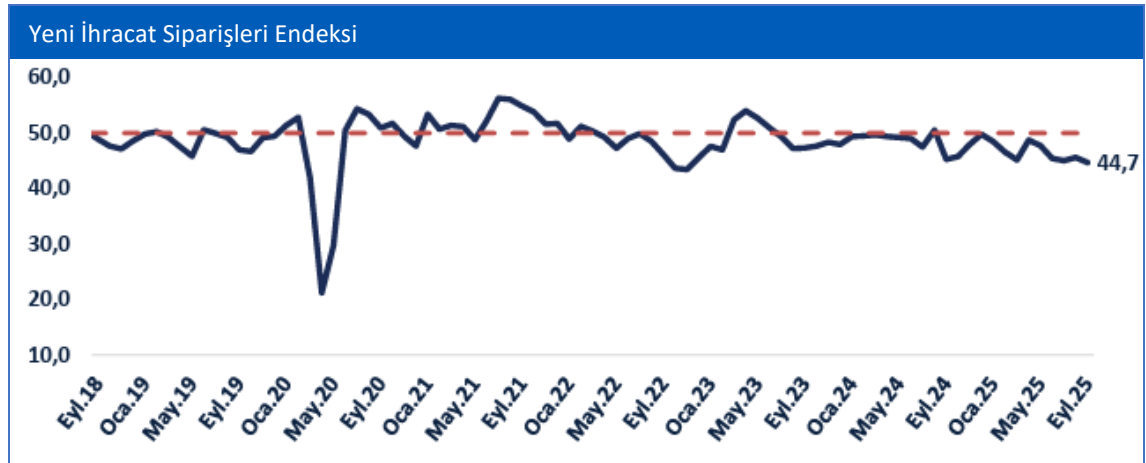
Satınalma Yöneticileri Endeksleri (Purchasing Managers' Indices - PMI), ekonomik faaliyet koşullarının ölçümü açısından yakından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. PMI'lar ekonomik koşullara ilişkin önemli bir öncü göstergedir. PMI'ların 50'den büyük olması önceki aya kıyasla ekonomik faaliyetlerde bir genişleme anlamını taşıırken, 50'den küçük olması ise önceki aya göre daralma olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda PMI Endeksleri ilgili ekonomi ve sektörün faaliyet koşullarındaki değişimin yönünü göstermektedir. PMI, 2025 yılı Eylül ayında 46,7 olarak gerçekleşmiştir.¹¹

Kaynak:Ticaret Bakanlığı

Eylül Ayında Türkiye'nin Yeni İhracat Siparişleri Endeks Değeri 44,7 Oldu

Satınalma yöneticileri ile yapılan görüşme ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek hazırlanan "Yeni İhracat Siparişleri Endeksi" mal ve hizmet sektörlerindeki yurt dışı talebi ölçen bir göstergedir. Bu sayede ülke ve sektör bazında ihracat talebinde zaman içinde meydana gelen değişimler takip edilebilmektedir. Endeks değerinin 50'nin altında olması talepteki düşüşü, 50'nin üstünde olması talepteki artışı ifade ederken, 50 değeri bir değişimin olmadığını göstermektedir. Yeni İhracat Siparişleri Endeks değeri 2025 yılı Eylül ayında yeni ihracat siparişleri endeksi 44,7 olarak gerçekleşmiştir.

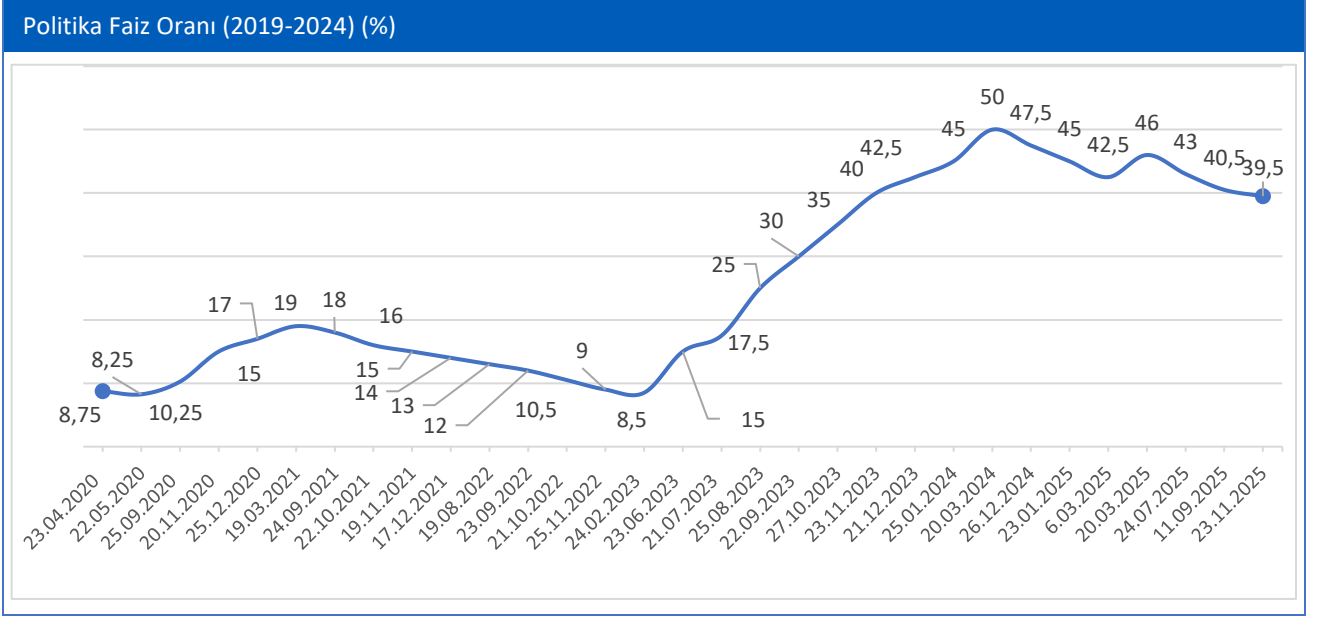

Kaynak:Ticaret Bakanlığı

¹¹ Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm [2](#)

Eylül Ayında Politika Faizi %39,5

TCMB Para Politikası Kuruluna göre enflasyonun ana eğilimi Eylül ayında yükselmiştir. Talep koşulları dezenflasyonist düzeyde olsa da dezenflasyon sürecinin yavaşladığı ifade edilmiştir. Gıda başta olmak üzere son dönemdeki fiyat gelişmelerinin enflasyon beklentilerinin ve fiyatlama davranışlarının dezenflasyon süreci üzerinde oluşturduğu risklerin belirginleştiği belirtilmiştir. Fiyat istikrarı sağlanana kadar sürdürülecek sıkı para durumunun talep, kur ve beklenti aracılığıyla dezenflasyon sürecini destekleyeceği vurgulanmıştır.¹²

Kaynak: Merkez Bankası

10 Ekim 2025 Tarihi İtibariyle Toplam Kredi Hacmi 21,3 Trilyon TL Oldu

BDDK tarafından yayınlanan haftalık bankacılık sektörü verilerine göre TL cinsinden toplam kredi hacmi 13,2 trilyon TL'ye, yabancı para cinsinde TL eşdeğeri olarak ise 8,1 trilyon TL'ye ulaşmıştır.¹³

Krediler			
Sektör / Krediler (10 Ekim 2025) (Milyon TL)	TL Cinsinden	Yabancı Para Cinsinden	Toplam
Toplam Krediler	13.172.670	8.072.748	21.245.419
Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartları	5.156.165	7.580	5.163.746
Ticari ve Diğer Krediler	8.016.505	8.065.167	16.081.672
Taksitli Tic. Krd. ve Kurumsal Kredi Kartları	2.915.130	955.047	3.870.177
KOBİ Kredileri	4.526.983	1.087.335	5.614.318

Kaynak: BDDK

¹² TCMB Para Politikası Kurulu Basın Duyurusu [↗](#)

¹³ BDDK, Haftalık Bankacılık Sektörü Verileri [↗](#)

Türkiye Dış Ticareti

Türkiye Dış Ticareti

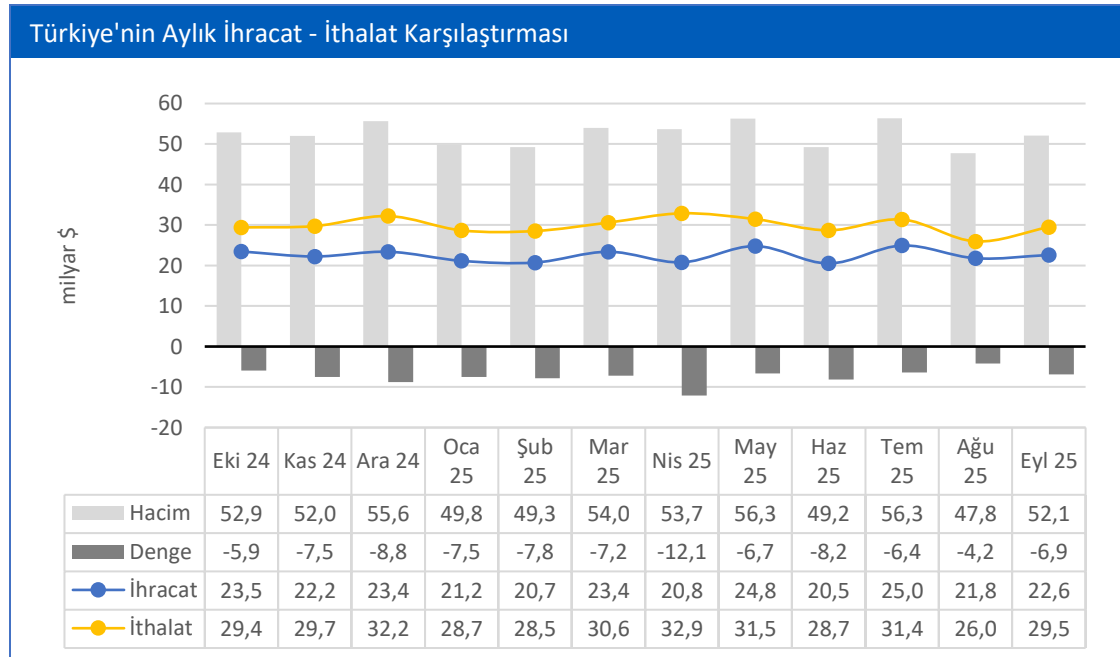
Eylül ayında ihracat %3 artışla 22,6 milyar \$ oldu

2025 yılının Eylül ayında Türkiye ihracatı %3 artışla 22,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde toplam ithalat %8,8 artışla 29,5 milyar \$'a yükselmiştir. Dış ticaret hacmi ise %6,2 artışla 52,1 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili ayda ihracatın ithalatı karşılama oranı %76,65 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Eylül 2025 döneminde ise Türkiye ihracatı %4,1 artışla 200,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise %5,9 artışla 267,7 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde dış ticaret hacmi %5,2 değişimle 468,3 milyar \$ olmuştur. İthalatın ihracatı karşılama oranı %75 olarak gerçekleşmiştir. Son 12 aylık ihracat 254,8 milyar \$'a ulaşmıştır.

Türkiye Dış Ticareti				
	Eylül 2025	Değ. (%)	Ocak-Eylül 2025	Değ. (%)
İhracat (milyar \$)	22,6	3,0	200,6	4,1
İthalat (milyar \$)	29,5	8,8	267,7	5,9
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	52,1	6,2	468,3	5,2
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-6,9	33,4	-67,0	11,8
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	76,7	-	75,0	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Son 12 aylık dönemde aylık ortalama ihracat 22,5 milyar \$, ortalama ithalat ise 29,9 milyar \$ olmuştur. Son 1 yılda en yüksek ihracat rakamına 25 milyar \$ ile 2025 yılı Temmuz ayında erişilmiştir. En düşük ihracat ise 20,5 milyar \$ ile 2025 yılı Haziran ayında gerçekleşmiştir. En yüksek aylık ithalat 32,9 milyar \$ ile 2025 yılı Nisan ayında, en düşük ithalat ise 26 milyar \$ ile 2025 yılı Ağustos ayında olmuştur.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Eylül ayında en fazla ihracat yapılan ülke grubu 10,06 milyar \$ ile Avrupa Birliği oldu

Bölgesel bazda ülkemizin en büyük ticaret ortağı konumunda bulunan Avrupa Birliği ile ihracatımız 2025 yılı Eylül ayında geçen yıla göre %11,5 oranında artarak 10,06 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ihracat içindeki payı ise %44,5 oldu. 2025 yılı Eylül ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci bölge Yakın ve Orta Doğu olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ihracat %0,6 oranında azalış ve %15,3 pay ile 3,46 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 3,35 milyar \$ ihracat, %8,3 azalış ve %14,8 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İhracat Dağılımı							
Sıra	Ülke Grupları	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	10.058	11,5	44,5	86.794	8,2	43,3
2	Yakın ve Orta Doğu	3.465	-0,6	15,3	31.866	-0,8	15,9
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	3.354	-8,3	14,8	30.312	2,4	15,1
4	Diğer Asya	1.741	-3,8	7,7	14.788	-3,8	7,4
5	Kuzey Amerika	1.481	4,0	6,6	13.194	1,0	6,6
6	Kuzey Afrika	1.269	9,1	5,6	11.089	7,0	5,5
7	Diğer Afrika	664	0,4	2,9	5.482	4,4	2,7
8	Orta Amerika ve Karayipler	251	-2,4	1,1	2.127	-0,3	1,1
9	Güney Amerika	219	-4,7	1,0	2.130	-2,8	1,1
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	68	-33,5	0,3	804	-13,4	0,4
	Diğerleri	38	-73,7	0,2	2.039	45,1	1,0
	Toplam	22.607	3,0	100,0	200.625	4,1	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Eylül ayında en fazla ithalat yapılan ülke grubu 8,97 milyar \$ ile Avrupa Birliği

2025 yılının Eylül ayında Türkiye'nin toplamda en fazla ithalat gerçekleştirdiği ülke grubu Avrupa Birliği ülkeleri olmuştur. Avrupa Birliği ülke grubu ile ihalat Eylül ayında geçen yıla göre %0,8 oranında artarak 8,97 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ithalat içindeki payı ise %30,4 oldu. 2025 yılı Eylül ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci bölge Diğer Asya olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ithalat %8,2 oranında artış ve %26,8 pay ile 7,91 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 5,64 milyar \$ ithalat, %16,4 artış ve %19,1 pay ile en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İthalat Dağılımı							
Sıra	Ülke Grupları	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	8.966	0,8	30,4	84.776	4,2	31,7
2	Diğer Asya	7.909	8,2	26,8	69.458	6,4	26,0
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	5.639	16,4	19,1	51.963	5,9	19,4
4	Yakın ve Orta Doğu	2.902	79,4	9,8	16.448	16,7	6,1
5	Kuzey Amerika	1.536	3,1	5,2	13.501	3,0	5,0
6	Kuzey Afrika	651	-6,2	2,2	5.533	-7,4	2,1
7	Güney Amerika	503	-14,8	1,7	6.191	-4,1	2,3
8	Diğer Afrika	239	-6,2	0,8	3.034	21,1	1,1
9	Orta Amerika ve Karayipler	173	-36,3	0,6	1.199	-2,5	0,4
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	67	88,4	0,2	532	-44,0	0,2
	Diğerleri	909	-18,2	3,1	15.016	19,0	5,6
	Toplam	29.492	8,8	100,0	267.651	5,9	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2025 yılı Eylül ayında en fazla ihracat yapılan ülke 1,9 milyar \$ ile Almanya

2025 yılı Eylül ayında en çok ihracat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %13,4 değişim ve 1,9 milyar \$ ile Almanya olmuştur. Toplam ihracat içindeki payı ise %8,4 olarak gerçekleşmiştir. Eylül ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci ülke ise ABD olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %2,5 oranında azalarak 1,36 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracat içinde %6 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise İngiltere olmuştur. Bu ülkeye ihracat %6,4 artarak 1,34 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ihracat içindeki payı ise %5,9 oranındadır.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Almanya	1.904	13,4	8,4	16.555	8,2	8,3
2	ABD	1.361	-2,5	6	12.366	10,5	6,2
3	İngiltere	1.344	6,4	5,9	12.017	1,7	6
4	İtalya	1.112	6,4	4,9	9.848	5,0	4,9
5	Irak	1.101	-2,7	4,9	8.676	-8,8	4,3
6	BAE	963	20,5	4,3	8.006	11,2	4
7	İspanya	946	22,9	4,2	7.852	6,5	3,9
8	Fransa	722	13,5	3,2	6.243	-3,0	3,1
9	Hollanda	711	15,1	3,1	6.309	7,5	3,1
10	Romanya	583	1,6	2,6	7.249	18,1	3,6
11	Polonya	553	-8,2	2,4	4.670	1,3	2,3
12	Rusya Federasyonu	526	-34,4	2,3	4.826	-25,4	2,4
13	Fas	499	31,0	2,2	4.038	10,0	2
14	Belçika	491	31,7	2,2	4.256	19,0	2,1
15	Bulgaristan	419	2,4	1,9	3.703	14,1	1,8
16	Yunanistan	392	30,6	1,7	3.230	32,3	1,6
17	Ukrayna	336	-1,9	1,5	2.904	-4,3	1,4
18	Suriye	314	21,5	1,4	2.853	13,5	1,4
19	Kazakistan	290	35,4	1,3	2.388	52,7	1,2
20	Mısır	286	11,0	1,3	2.328	-7,4	1,2
Liste Toplamı		14.853	7,2	65,7	130.316	5,2	65
Diğer		7.754	-4,3	34,3	70.310	2,2	35
Toplam		22.607	3,0	100	200.625	4,1	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2025 yılı Eylül ayında en fazla ithalat yapılan ülke 4,27 milyar \$ ile Çin

2025 yılı Eylül ayında en çok ithalat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %14,2 değişim ve 4,27 milyar \$ ile Çin olmuştur. Toplam ithalat içindeki payı ise %14,5 olarak gerçekleşmiştir. Eylül ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci ülke ise Rusya

Federasyonu olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %3,7 oranında artarak 3,25 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ithalat içinde %11 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ithalat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise Almanya olmuştur. Bu ülkeye ithalat %6,2 azalarak 2,37 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ithalat içindeki payı ise %8 oranındadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Çin	4.268	14,2	14,5	36.758	10,8	13,7
2	Rusya Federasyonu	3.245	3,7	11	31.800	-1,8	11,9
3	Almanya	2.365	-6,2	8	22.275	12,3	8,3
4	ABD	1.486	146,3	5	7.303	49,4	2,7
5	İtalya	1.466	5,3	5	12.743	4,1	4,8
6	İsviçre	1.326	62,0	4,5	10.274	39,3	3,8
7	Fransa	1.015	14,1	3,4	9.554	0,2	3,6
8	Güney Kore	1.011	-28,4	3,4	11.687	-15,4	4,4
9	İspanya	854	17,2	2,9	7.326	5,7	2,7
10	İngiltere	788	17,9	2,7	7.219	5,0	2,7
11	Japonya	681	26,5	2,3	5.314	4,3	2
12	Kazakistan	524	-22,6	1,8	4.518	-14,7	1,7
13	BAE	472	3,9	1,6	4.303	2,2	1,6
14	İran	455	26,6	1,5	3.749	4,2	1,4
15	Irak	447	136,2	1,5	2.029	17,5	0,8
16	Malezya	420	28,3	1,4	3.402	19,0	1,3
17	Polonya	409	22,1	1,4	3.683	12,7	1,4
18	Hollanda	385	-5,6	1,3	3.901	4,3	1,5
19	Hindistan	374	10,8	1,3	2.945	6,4	1,1
20	Azerbaycan	357	4,5	1,2	2.470	13,7	0,9
	Liste Toplamı	22.349	12,5	75,8	193.251	6,3	72,2
	Diğer	7.144	-1,5	24,2	74.400	5,0	27,8
	Toplam	29.492	8,8	100	267.651	5,9	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Eylül ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör Otomotiv Endüstrisi

2025 yılı Eylül ayında sektör bazında Otomotiv Endüstrisi 3,7milyar \$ ihracat ve %16,2 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör olmuştur. Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörü 2,5 milyar \$ ihracat ve %11,1 payla ikinci sırada yer almıştır. Elektrik ve elektronik sektörü ise 1,5 milyar \$ ihracat ve %6,7 payla Eylül ayında en fazla ihracat gerçekleştiren üçüncü sektör olmuştur.

Türkiye İhracatının Sektörel Dağılımı									
Sıra	SEKTÖRLER	1 - 30 EYLÜL				1 OCAK - 30 EYLÜL			
		2024	2025	Değişim	Pay (%)	2024	2025	Değişim	Pay (%)
1	Otomotiv Endüstrisi	3,4	3,7	7,7	16,2	26,9	30,2	12,3	15,1
2	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	2,2	2,5	14,6	11,1	23,1	24,3	5,3	12,1
3	Elektrik ve Elektronik	1,5	1,5	2,7	6,7	12,2	12,9	5,7	6,4
4	Çelik	1,5	1,5	2,1	6,6	12,2	12,5	2,1	6,2
5	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	1,6	1,5	-5,7	6,6	13,6	12,7	-6,5	6,3
6	Demir ve Demir Dışı Metaller	1,0	1,1	8,6	5,0	9,3	9,9	6,3	4,9
7	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	0,9	1,0	6,0	4,4	8,7	9,0	4,3	4,5
8	Makine ve Aksamları	0,9	0,9	1,8	4,2	8,3	8,1	-2,6	4,0
9	Tekstil ve Hammaddeleri	0,8	0,8	-2,2	3,5	7,0	7,0	0,5	3,5
10	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	0,7	0,7	4,1	3,0	5,8	5,9	0,4	2,9
11	İklimlendirme Sanayii	0,6	0,6	-1,2	2,7	5,3	5,4	3,2	2,7
12	Savunma ve Havacılık Sanayii	0,6	0,6	1,4	2,5	4,3	6,0	39,3	3,0
13	Madencilik Ürünleri	0,5	0,6	12,7	2,4	4,4	4,5	2,0	2,2
14	Mücevher	0,7	0,5	-24,8	2,2	5,4	6,2	14,3	3,1
15	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	0,4	0,4	2,0	1,7	3,3	3,4	2,8	1,7
16	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	0,3	0,3	5,2	1,5	2,8	2,9	2,1	1,4
17	Halı	0,3	0,3	5,4	1,2	2,1	2,0	-3,3	1,0
18	Yaş Meyve ve Sebze	0,3	0,2	-10,2	1,1	2,4	2,2	-7,2	1,1
19	Gemi, Yat ve Hizmetleri	0,2	0,2	-1,7	1,0	1,4	1,5	8,7	0,7
20	Meyve Sebze Mamulleri	0,2	0,2	-0,1	1,0	2,0	1,9	-2,8	0,9
21	Fındık ve Mamulleri	0,2	0,1	-24,4	0,6	1,7	1,6	-7,2	0,8
22	Deri ve Deri Mamulleri	0,1	0,1	-2,2	0,6	1,2	1,1	-4,4	0,6
23	Kuru Meyve ve Mamulleri	0,2	0,1	-36,3	0,6	1,2	1,2	-1,7	0,6
24	Tütün	0,1	0,1	46,0	0,5	0,7	0,8	13,4	0,4
25	Zeytin ve Zeytinyağı	0,1	0,0	-35,5	0,2	0,6	0,4	-37,1	0,2
26	Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,0	0,0	33,6	0,0	0,1	0,1	15,5	0,1
	T O P L A M (TİM*)	19,2	19,7	2,8	87,2	165,9	173,7	4,7	86,6
	İhracatçı Birlikleri Kaydından Muaf İhracat ile Antrepo ve Serbest Bölgeler Farkı	2,8	2,9	4,3	12,8	26,7	26,9	0,7	13,4
	GENEL İHRACAT TOPLAMI	22,0	22,6	3,0	100,0	192,7	200,6	4,1	100,0

Fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün grubu 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı'

Eylül ayında fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 3,2 milyar \$ ile Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ihracat %11,5 artmıştır. Bu ürün grubunu Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları ürün grubundaki ihracat %0,8 artış ve 2,2 milyar \$ ile takip etmektedir. Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı ürün grubundaki ihracat ise bir önceki yıla göre %3,3 artışla 1,5 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Eylül 2025		Ocak-Eylül 2025	
			İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	3.232	11,5	26.397	13,1
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	2.180	0,8	18.978	0,1
3	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	1.461	3,3	12.783	6,7
4	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	1.172	19,2	12.028	-5,3
5	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	961	-5,1	10.271	6,7
6	39	Plastikler ve mamulleri	938	-0,6	8.126	4,5
7	72	Demir ve çelik	936	-2,9	8.374	2,9
8	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	893	5,0	7.194	-1,4
9	73	Demir veya çelikten eşya	878	-4,4	7.142	-5,4
10	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	568	-4,2	5.185	-8,9
11	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	459	4,2	4.182	7,1
12	93	Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve aksesuarı	441	3,0	3.783	1,9
13	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	421	-18,0	4.048	-5,3
14	88	Hava taşıtları, uzay taşıtları ve bunların aksam ve parçaları	352	2,3	3.041	8,3
15	8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	347	62,8	2.806	84,5
16	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	325	35,2	2.794	26,0
17	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	301	14,9	2.453	5,2
18	74	Bakır ve bakırdan eşya	288	-7,3	2.595	0,8
19	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	268	5,6	2.060	-3,3
20	20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	262	13,0	3.124	42,6
		Liste Toplamı	16.681	4,4	147.360	4,7
		Diğer	5.926	-0,9	53.266	2,6
		Toplam	22.607	3,0	200.625	4,1

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün grubu 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar'

Eylül ayında fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 4,5 milyar \$ ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ithalat %3,6 azalmıştır. Bu ürün grubunu Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları ürün grubundaki ithalat %4,9 artış ve 3,4 milyar \$ ile takip etmektedir. Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı ürün grubundaki ithalat ise bir önceki yıla göre %20,8 artışla 2,9 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Eylül 2025		Ocak-Eylül 2025	
			İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)
1	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	4.538	-3,6	46.779	-2,7
2	84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	3.372	4,9	30.305	3,0
3	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.930	20,8	26.595	15,6
4	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	2.808	52,3	19.747	20,8
5	72	Demir ve çelik	2.700	7,6	21.727	8,3
6	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	1.804	3,8	16.746	-3,7
7	39	Plastikler ve mamulleri	1.249	-1,9	11.944	1,1
8	29	Organik kimyasal ürünler	760	-1,0	6.823	-4,8
9	74	Bakır ve bakırdan eşya	673	17,1	5.558	14,8
10	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	623	20,8	5.442	23,5
11	30	Eczacılık ürünleri	616	25,1	4.621	17,2
12	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	539	10,1	5.248	19,1
13	73	Demir veya çelikten eşya	354	5,4	3.074	4,2
14	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	349	1,6	3.062	-1,2
15	38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	341	-28,9	3.370	-8,7
16	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	280	11,3	2.551	0,5
17	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	250	53,3	1.878	-8,9
18	33	Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	225	7,6	2.200	-1,6
19	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	221	15,2	1.702	19,1
20	32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülâsalar, tanenler, boyalar, pigmentler, vernikler, macunlar, mürekkepler, vb.	220	1,5	2.323	7,1
		Liste Toplamı	24.851	9,3	221.696	5,1
		Diğer	4.642	6,1	45.955	10,4
		Toplam	29.492	8,8	267.651	5,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Yüksek teknoloji ürünlerin ihracatı Eylül ayında %18,2 azaldı

Türkiye ihracatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Eylül ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %18,2 azalışla ve %3,1 payla 0,67 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı ise %8,8 artışla ve %40,4 payla 8,63 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı geçen yıla kıyasla %2,7 artışla ve %26,9 payla 5,75 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı bu dönemde %-1,1 değişim ve %29,6 pay ile 6,33 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İhracatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	669	-18,2	3,1	6.937	12,7	3,7
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	8.627	8,8	40,4	73.834	9,9	38,9
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	5.746	2,7	26,9	53.084	1,2	28,0
4	Düşük Teknolojili Ürünler	6.329	-1,1	29,6	55.717	-0,5	29,4
Toplam		21.372	3,0	100,0	189.571	4,3	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Yüksek teknoloji ürünlerin ithalatı Eylül ayında %9,3 arttı

Türkiye ithalatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Eylül ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,3 artışla ve %12,5 payla 3,13 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı ise %8,9 artışla ve %43,1 payla 10,8 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı geçen yıla kıyasla %18,4 artışla ve %33,1 payla 8,31 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı bu dönemde %-4,5 değişim ve %11,3 pay ile 2,83 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İthalatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	3.132	9,3	12,5	24.668	7,1	11,3
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	10.803	8,9	43,1	97.421	7,1	44,7
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	8.306	18,4	33,1	68.129	6,2	31,2
4	Düşük Teknolojili Ürünler	2.835	-4,5	11,3	27.883	1,1	12,8
Toplam		25.075	10,2	100,0	218.100	6,0	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Tüketim Malları ihracatının payı %34 olarak gerçekleşti

İhracat mal cinsine göre incelendiğinde, 2025 yılının Eylül ayında Yatırım (Sermaye)

Malları ihracatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %1,9 azalış ve %13,6 pay ile 3,06 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammaddede-Aramallar ihracatı %6,5 artış ve %50,6 payla 11,44 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ihracatı ise %1,8 azalış ve %34 payla 7,69 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İhracat

GEG Kodu	GEG Açıklaması	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	3.064	-1,9	13,6	27.342	10,8	13,6
2	Hammadde-Aramallar	11.445	6,5	50,6	102.049	4,5	50,9
3	Tüketim Malları	7.693	-1,8	34,0	68.009	-0,2	33,9
4	Diğer	405	63,5	1,8	3.226	48,6	1,6
Toplam		22.607	3,0	100,0	200.625	4,1	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Orta Yüksek Teknolojili

Ürünler ithalatının payı %69,1 olarak gerçekleşti

Mal cinsine göre ithalat incelendiğinde, 2025 yılının Eylül ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %0,4 artış ve %14,8 pay ile 4,38 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Orta Yüksek Teknolojili

Ürünler ithalatı %11 artış ve %69,1 payla 20,39 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Düşük Teknolojili

Ürünler ithalatı ise %8 artış ve %15,5 payla 4,56 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İthalat

GEG Kodu	GEG Açıklaması	Eylül 2025			Ocak-Eylül 2025		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	4.377	0,4	14,8	38.732	2,8	14,5
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	20.386	11,0	69,1	184.553	5,0	69,0
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	4.564	8,0	15,5	43.609	12,4	16,3
4	Düşük Teknolojili Ürünler	166	1,1	0,6	757	67,4	0,3
Toplam		29.492	8,8	100,0	267.651	5,9	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Ülke Gruplarında Yer Alan Ülkeler

Avrupa Birliği 27: Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Yunanistan

Yakın ve Orta Doğu: Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, İran, İsrail, Katar, Kuveyt, Lübnan, Oman, Suriye, Suudi Arabistan, Ürdün, Yemen

Diğer Avrupa (AB Hariç): Arnavutluk, Andorra, Beyaz Rusya (Belarus), Bosna-Hersek, Karadağ, Kuzey Makedonya, Norveç, Rusya, San Marino, Sırbistan, İsviçre, Ukrayna, Birleşik Krallık, İzlanda, Lihtenştayn, Moldova, Monako, Kosova, Vatikan

Diğer Asya: Afganistan, Azerbaycan, Bangladeş, Bhutan, Brunei, Çin, Ermenistan, Filipinler, Gürcistan, Hindistan, Endonezya, Japonya, Kamboçya, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kore, Güney Kore, Laos, Malezya, Maldivler, Moğolistan, Myanmar, Nepal, Pakistan, Singapur, Sri Lanka, Tacikistan, Tayland, Türkmenistan, Özbekistan, Vietnam, Doğu Timor

Kuzey Amerika: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Meksika

Kuzey Afrika: Cezayir, Mısır, Libya, Fas, Sudan, Tunus, Batı Sahra

Diğer Afrika: Angola, Benin, Botsvana, Burkina Faso, Burundi, Cabo Verde, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Komorlar, Kongo Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Cibuti, Ekvator Ginesi, Eritre, Esvatini, Etiyopya, Gabon, Gambiya, Gana, Gine, Gine-Bissau, Fildişi Sahili, Kenya, Lesotho, Liberya, Madagaskar, Malavi, Mali, Moritanya, Mauritius, Mozambik, Namibya, Nijer, Nijerya, Ruanda, Sao Tome ve Principe, Senegal, Seyşeller, Sierra Leone, Somali, Güney Afrika, Güney Sudan, Tanzanya, Togo, Uganda, Zambiya, Zimbabve

Orta Amerika ve Karayipler: Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Barbados, Belize, Kosta Rika, Küba, Dominika, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Grenada, Guatemala, Haiti, Honduras, Jamaika, Nikaragua, Panama, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler, Trinidad ve Tobago

Güney Amerika: Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvador, Guyana, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay, Venezuela

Küresel Emtia Fiyatları

Genel Değerlendirme

2025 yılının ilk dokuz ayında, değerli metaller emtia piyasasında öne çıkan varlık grubu olmuştur. Küresel fiyatlar; gümrük vergileri, ekonomik belirsizlikler ve jeopolitik gerilimlerin etkisiyle dalgalanma göstermiştir. ABD para politikasındaki değişkenlik, Çin'den gelen zayıf ekonomik veriler ve hava koşullarındaki belirsizlikler, farklı sektörlerde fiyat hareketlerini şekillendirmiştir.¹⁴

Altın, yılbaşından bu yana %47 oranında değer kazanmıştır. Bu artışta, ABD Merkez Bankası'nın faiz indirimlerine devam edeceği beklentileri, merkez bankalarının alımları ve olası bir hükümet kapanmasına dair endişeler etkili olmuştur. Gümüş, aynı dönemde %61,4 oranında yükselmiştir. Yarı iletkenler ile yenilenebilir enerji teknolojilerindeki sanayi kullanımı bu artışı desteklemiştir. Platin, %74 oranında değer kazanırken; paladyum %38 artış göstermiştir. Her iki metalde de ticaret politikaları ve ithalat vergisi beklentileri fiyatları etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Baz metallerde de genel olarak yukarı yönlü hareket gözlenmiştir. Bakır, %21,1 artışla 5,92 \$/libre seviyesine ulaşmıştır. Bu yükselişte, Endonezya'daki bir madende yaşanan üretim aksaklığı ve ABD'nin yıl ortasında açıkladığı %50'lik ithalat vergisi etkili olmuştur. Çin'in devam eden talebi de fiyatları desteklemiştir. Alüminyum %4,9, kurşun %1,8 oranında artarken; nikel %0,6 ve çinko %1,2 oranında gerilemiştir.

Enerji ve tarım emtialarında ise zayıflama eğilimi göstermiştir. Brent petrolü, ABD'de artan stoklar ve OPEC+ üretimindeki yükseliş nedeniyle %11,6 oranında değer kaybetmiştir. Doğal gaz fiyatları aynı dönemde %9 gerilemiştir. Tarım ürünlerinde buğday %7,9, mısır %9,4, soya fasulyesi %0,9 ve pirinç %19,3 oranında düşüş göstermiştir. Bu gerilemeler, güçlü hasatlar ve artan küresel üretim beklentileriyle ilişkilendirilmiştir.

Kahve fiyatları genel eğilimin aksine %17,2 oranında artarak 4,29 \$/libre seviyesine ulaşmıştır. Bu artışta, ABD'nin Brezilya'ya uyguladığı %50'lik gümrük vergisi ve Batı Afrika'daki elverişli hava koşulları etkili olmuştur. Ayrıca, Kolombiya'ya yönelik ek vergi ihtimali piyasada belirsizlik yaratmıştır. Diğer tarım emtialarında ise şeker %13,8, pamuk %3,8 ve kakao %42,2 oranında değer kaybetmiştir.

Düşük faiz ortamı ve küresel gerilimler altın fiyatlarını yukarı çekmekle birlikte diğer değerli metaller üzerinde de etkili olmaktadır. Faiz ortamı altın ve gümüşe olan talebi desteklemeye devam etmektedir.

¹⁴ Anadolu Ajansı, Precious metals drive commodity market in first nine months <https://www.aa.com.tr/en/economy/precious-metals-drive-commodity-market-in-first-nine-months/3713657>

Genel Değerlendirme

Dünya Bankası tarafından yayınlanan küresel emtia fiyatları verilerine göre 2025 yılı Eylül ayında;

Dünya Bankası küresel emtia fiyatları analizlerine göre Enerji fiyatları endeksi aylık bazda %0,5 düşmüştür. Bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla enerji fiyatları endeksi %8,1 azalmıştır. Doğalgaz fiyatları aylık olarak %2,2 artarken, bir yıl öncesine göre artış oranı %32,1 olmuştur. Ortalama Petrol fiyatları ise bir önceki aya göre %0,4 azalırken, geçen yılın aynı ayına göre fiyatlar %8,2 oranında düşmüştür.

Metal fiyatları endeksi bir önceki aya göre %2,9 artmıştır. Yıllık bazda ise Metal fiyatları endeksi %7,4 yükselmiştir. Alüminyum fiyatları bir önceki aya göre %2,2 artarken, yıllık bazda artış oranı %8,3 olmuştur. Bakır fiyatları ise aylık bazda %3,2 yükselirken yıllık bazda fiyatlar %8,1 artmıştır. Demir fiyatları aylık bazda %3,5 oranında artarken, yıllık bazda fiyatlar %11,3 oranında yükselmiştir.

Değerli Metal emtia fiyatları endeksi aylık bazda %9,3 oranında artmıştır. Bir önceki yılın Eylül ayına göre endeks değeri %42,7 oranında yükselmiştir. Altın fiyatları aylık bazda 2025 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre %8,9 artarken, Gümüş fiyatlarında artış oranı %12,1 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda ise Altın fiyatları %42,7 artmıştır. Gümüş fiyatları ise yıllık bazda %42,1 artmıştır.

Gıda Emtia Fiyatları Endeksi aylık bazda %0,3 oranında artarken, Tarım Fiyatları Endeksi %0,3 oranında artmıştır. Yıllık bazda değerlendirildiğinde ise Gıda Emtia Fiyatları Endeksi %6,6 oranında düşmüş, Tarım Fiyatları Endeksi ise %1,9 oranında azalmıştır.

Emtia Endeksleri ve Temel Emtia Fiyatları

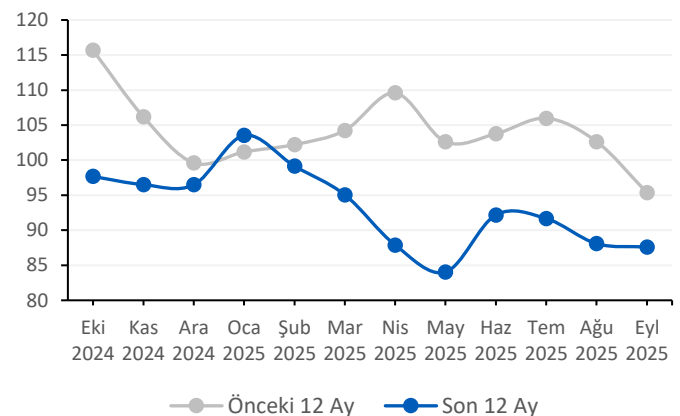
Ana grup emtia endeksleri ve temel emtia fiyatlarının Eylül 2025 dönemi itibarıyla değişimleri aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. “Yıllık” değişimler 2025 yılı Eylül ayındaki değerlerin bir önceki yılın aynı ayına göre ortalama değişimini, “Aylık” değişimler ise 2025 yılı Eylül ayındaki değerlerin bir önceki aya göre ortalama değişimini ifade etmektedir.

Enerji Fiyatları Endeksi

Yıllık: %8,1 ↓ Aylık: %0,5 ↓

Enerji fiyatları endeksi Eylül 2025 döneminde aylık bazda %0,5 düşmüştür. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %8,1 daha düşük seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 103,5 ile Ocak 2025 döneminde ulaşırken, 84 ile Mayıs 2025 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Enerji Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

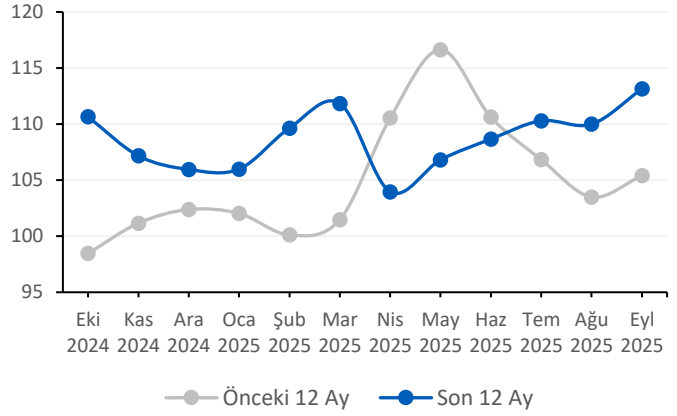

Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %7,4↑ Aylık: %2,9↑

Metal fiyatları endeksi Eylül ayında bir önceki aya göre %2,9 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %7,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 113,1 ile Eylül 2025 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 104 ile Nisan 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

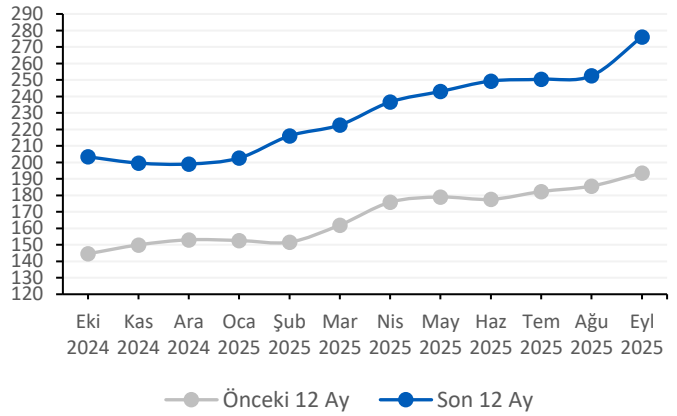

Değerli Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %42,7↑ Aylık: %9,3↑

Değerli Metal fiyatları endeksi Eylül 2025 döneminde aylık bazda %9,3 yükselmiştir. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %42,7 daha yüksek seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 276,1 ile Eylül 2025 döneminde ulaşırken, 199 ile Aralık 2024 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

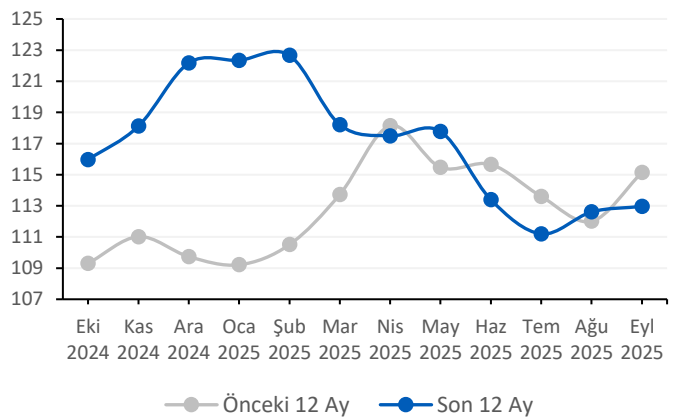

Tarım Fiyatları Endeksi

Yıllık: %1,9↓ Aylık: %0,3↑

Tarım fiyatları endeksi Eylül 2025 döneminde aylık bazda %0,3 yükselmiştir. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %1,9 daha düşük seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 122,7 ile Şubat 2025 döneminde ulaşırken, 111,2 ile Temmuz 2025 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

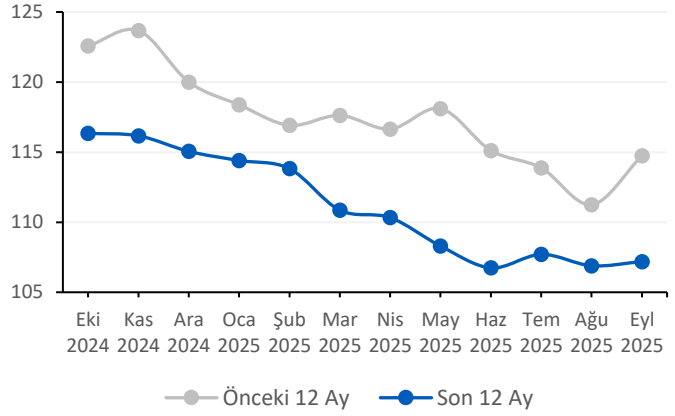

Gıda Fiyatları Endeksi

Yıllık: %6,6↓ Aylık: %0,3↑

Gıda fiyatları endeksi Eylül ayında bir önceki aya göre %0,3 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %6,6 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 116,3 ile Ekim 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 106,7 ile Haziran 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Gıda Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

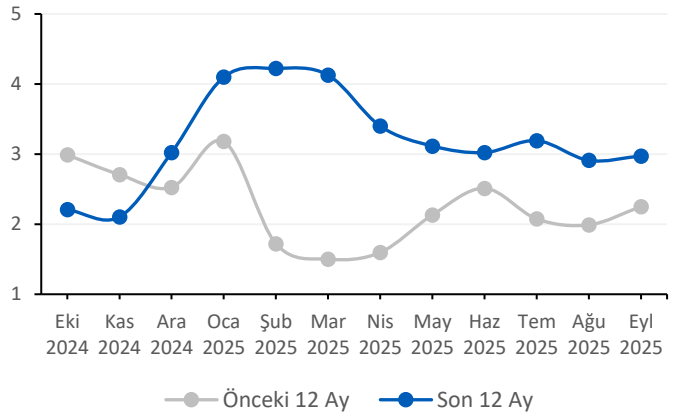

Doğalgaz Fiyatları

Yıllık: %32,1↑ Aylık: %2,2↑

Doğalgaz fiyatları Eylül ayında bir önceki aya göre %2,2 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %32,1 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 4,2 USD/mmbtu ile Şubat 2025 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 2,1 USD/mmbtu ile Kasım 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Doğalgaz Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/mmbtu)

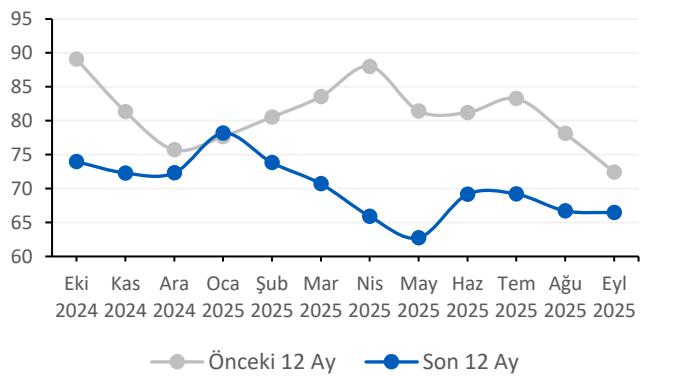

Petrol Fiyatları

Yıllık: %8,2↓ Aylık: %0,4↓

Petrol fiyatları Eylül ayında bir önceki aya göre %0,4 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %8,2 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 78,2 USD/varil ile Ocak 2025 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 62,7 USD/varil ile Mayıs 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Petrol Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/varil)

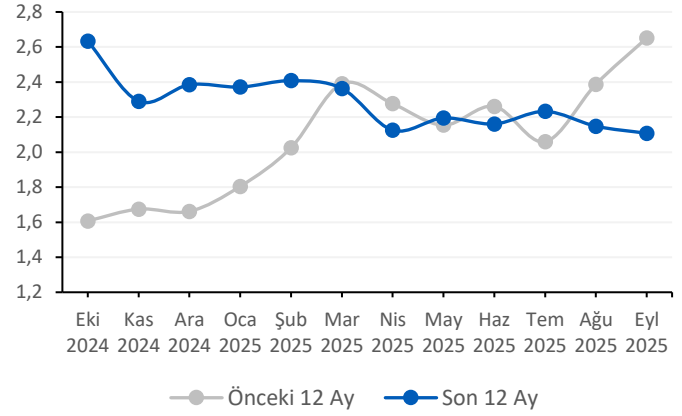

Kauçuk Fiyatları

Yıllık: %20,5↓ Aylık: 1,9↓

Kauçuk fiyatları Eylül ayında bir önceki aya göre %1,9 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %20,5 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2,6 USD/kg ile Ekim 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 2,1 USD/kg ile Eylül 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Kauçuk Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/kg)

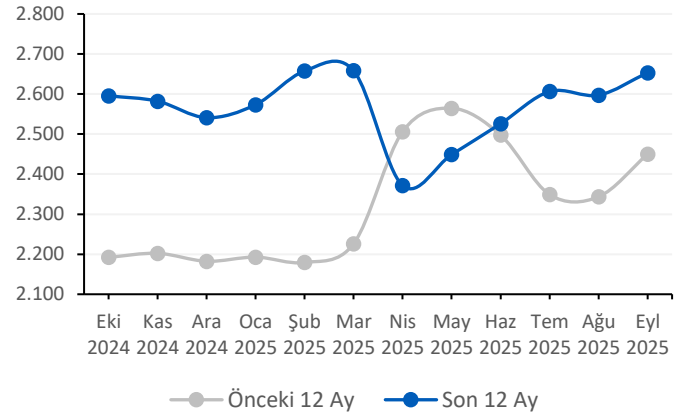

Alüminyum Fiyatları

Yıllık: %8,3↑ Aylık: %2,2↑

Alüminyum fiyatları Eylül ayında bir önceki aya göre %2,2 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %8,3 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2658,3 USD/ton ile Mart 2025 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 2371,6 USD/ton ile Nisan 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Alüminyum Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ton)

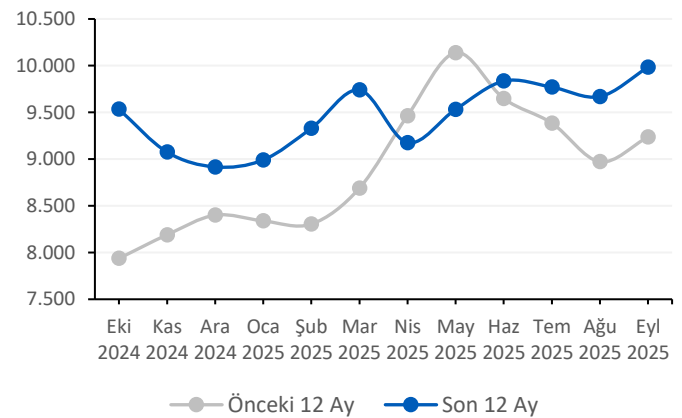

Bakır Fiyatları

Yıllık: %8,1↑ Aylık: %3,2↑

Bakır fiyatları Eylül ayında bir önceki aya göre %3,2 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %8,1 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 9983,8 USD/ton ile Eylül 2025 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 8916,3 USD/ton ile Aralık 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Bakır Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ton)

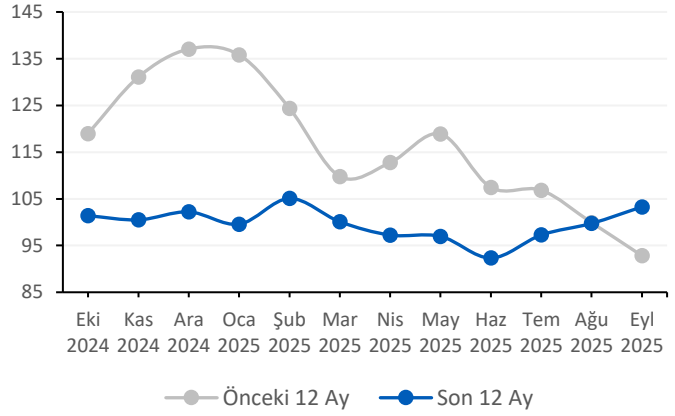

Demir Fiyatları

Yıllık: %11,3↑ Aylık: %3,5↑

Eylül ayında demir fiyatları bir önceki aya göre %3,5 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %11,3 oranında daha yüksekte olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 105,1 ile USD/kuru metrik ton Şubat 2025 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 92,3 USD/kuru metrik ton ile Haziran 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Demir Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/kuru ton)

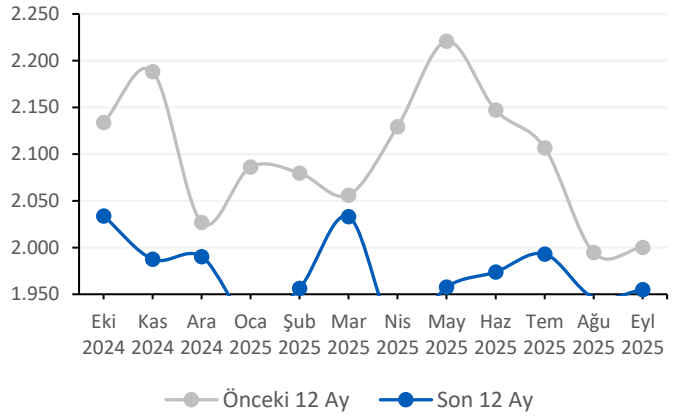

Kurşun Fiyatları

Yıllık: %2,3↓ Aylık: %0,4↑

Kurşun fiyatları Eylül ayında bir önceki aya göre %0,4 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %2,3 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2034 USD/ton ile Ekim 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 1903,5 USD/ton ile Nisan 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Kurşun Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ton)

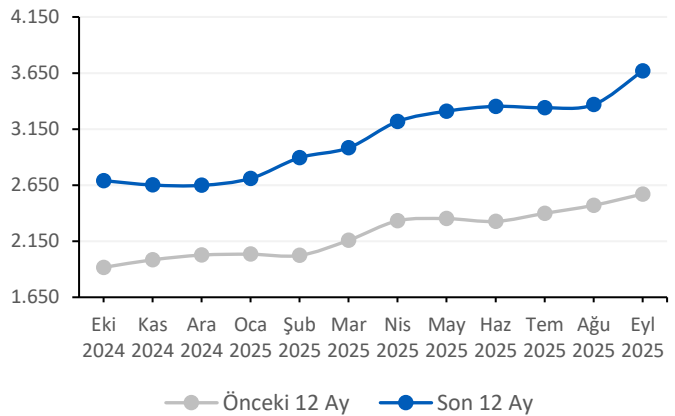

Altın Fiyatları

Yıllık: %42,7↑ Aylık: %8,9↑

Eylül ayında altın fiyatları bir önceki aya göre %8,9 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %42,7 oranında daha yüksekte olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 3667,7 USD/ons ile Eylül 2025 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 2648 USD/ons ile Aralık 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Altın Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ons)

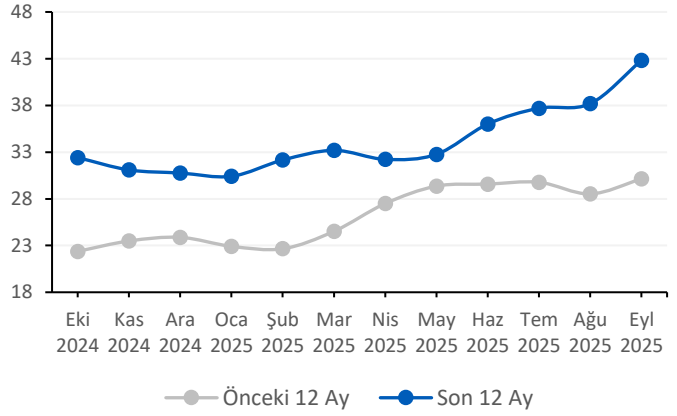

Gümüş Fiyatları

Yıllık: %42,1↑ Aylık: %12,1↑

Eylül ayında gümüş fiyatları bir önceki aya göre %12,1 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %42,1 oranında daha yüksekte olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 42,8 USD/ons ile Eylül 2025 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 30,4 USD/ons ile Ocak 2025 döneminde gerçekleşmiştir.

Gümüş Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ons)

Ana Grup Emtia Endeksleri Değişimleri

Emtia Endeksleri	2010 Baz Yıl	2023				2024				Oca.- Eki. 2024 Ort.	Oca.- Eki. 2025 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	Eki. 2024	Eki. 2025	Yıllık Değ.(%)	Ağu. 2025	Eki. 2025	Aylık Değ.(%)
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Enerji	100	111,1	100,4	109,1	107,2	102,5	105,3	101,3	96,9	103,1	92,1	-10,6	95,4	87,6	-8,1	88,1	87,6	-0,5
Metal	100	117,3	109,1	105,9	103,5	105,1	120,8	113,8	116,9	106,3	108,9	2,4	105,4	113,1	7,4	110,0	113,1	2,9
Değerli Metal	100	143,1	150,5	146,6	149,2	155,4	177,5	187,2	200,6	173,3	238,8	37,8	193,6	276,1	42,7	252,5	276,1	9,3
Tarım	100	112,2	111,6	109,8	110,0	111,2	116,4	113,6	118,8	113,7	116,5	2,5	115,1	113,0	-1,9	112,6	113,0	0,3
Gıda	100	129,5	126,8	123,4	122,1	117,6	116,6	113,3	115,9	115,8	109,6	-5,4	114,7	107,2	-6,6	106,9	107,2	0,3

Kaynak: Dünya Bankası

Temel Emtia Fiyatları Değişimi

Değer: ABD Doları		2023				2024				Oca.-Eki. 2024 Ort.	Oca.-Eki. 2025 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	Eki. 2024	Eki. 2025	Yıllık Değ.(%)	Ağu. 2025	Eki. 2025	Aylık Değ.(%)
Emtia	Birim	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Doğalgaz*	mmBtu	2,7	2,2	2,6	2,7	2,1	2,1	2,1	2,4	2,1	3,5	63,8	2,3	3,0	32	2,9	3,0	2,2
Petrol**	varil	81,4	78,2	86,8	84,0	83,1	84,9	80,2	74,6	80,7	69,2	-14,2	72,4	66,5	-8,2	66,7	66,5	-0,4
Kauçuk	kg	1,61	1,54	1,51	1,65	2,07	2,23	2,37	2,44	2,22	2,23	0,5	2,65	2,11	-20,5	2,15	2,11	-1,9
Alüminyum	ton	2.405	2.266	2.160	2.192	2.199	2.523	2.381	2.573	2.368	2.566	8,4	2.450	2.653	8,3	2.597	2.653	2,2
Bakır	ton	8.944	8.474	8.368	8.176	8.444	9.751	9.198	9.175	9.131	9.559	4,7	9.237	9.984	8,1	9.670	9.984	3,2
Demir	ton	126,1	112,0	115,2	129,0	123,3	113,0	99,9	101,4	112,1	99,1	-11,6	92,8	103,3	11,3	99,7	103,3	3,5
Kurşun	ton	2.137	2.119	2.172	2.116	2.074	2.166	2.034	2.004	2.091	1.960	-6,3	2.000	1.955	-2,3	1.947	1.955	0,4
Altın	ons	1.888	1.978	1.929	1.976	2.072	2.336	2.480	2.663	2.296	3.205	39,6	2.571	3.668	42,7	3.368	3.668	8,9
Gümüş	ons	22,5	24,2	23,6	23,2	23,4	28,8	29,5	31,4	27,2	35,0	28,8	30,1	42,8	42,1	38,2	42,8	12,1

Kaynak: Dünya Bankası

*Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

**Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Notlar

- Emtia endeksleri: Ana emtia gruplarındaki fiyat değişimlerini kolayca takip edebilmek amacıyla emtia fiyatlarını belirli yüzdesel ağırlıkta gruplandırarak referans bir yıla göre fiyat seviyesini gösteren endekslerdir.
- Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin veriler <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> internet sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak her ay güncellenmektedir.
- Dünya Bankası veritabanından alınan son aylara ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemlerde revize edilebilmektedir.
- Ana Grup Emtia Fiyat Endekslerinin hesaplanmasında kullanılan emtialar aşağıda listelenmiştir.
 - Enerji Emtiaları Fiyat endeksi: ham petrol (%84), kömür (%4,7), doğal gaz (%10,8)
 - Tarım Emtiaları Fiyat Endeksi: gıda (%61,7), içecek (%12,9), tarımsal hammadde (%25,4)
 - Gıda Emtiaları Fiyat Endeksi: Tahıl (%28,2), bitki yağları (%40,8), diğer gıdalar (%31,0)
 - Metal Emtialar Fiyat Endeksi: alüminyum (%26,7), bakır (%38,4), demir cevheri (%18,9), kurşun (%1,8), nikel (%8,1), kalay (%2,1), çinko (%4,1)
 - Değerli Metal Emtiaları Fiyat Endeksi: altın (%77,8), gümüş (%18,9), platin (%3,3)
- Endeks hesaplamalarında kullanılan fiyatlar çeşitli uluslararası kaynaklardan sağlanmaktadır. Örnek: doğal gaz fiyatları için Bloomberg, Thomson Reuters, The Wall Street Journal ve Dünya Bankası kaynaklarından "Natural Gas (U.S.), spot price at Henry Hub, Louisiana spot prices" piyasa verileri kullanılmaktadır.
- Aylık fiyatlar haftalık ve günlük fiyatların ortalaması alınarak, dönemsel fiyatlar ise aylık fiyatların ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Topraktan Ekonomiye

Küresel Ticaretin Dönüşen Paradigmaları

Topraktan Ekonomiye programı beşinci bölümünde, küresel ekonomi ve ticarete yaşanan güncel dönüşümler ile bunların geleceğe yönelik yansımaları ele alındı. Sunucu Elif Saygılar yönetimindeki programda, İMMİB Genel Sekreteri Dr. Armağan Vurdu ile birlikte uluslararası ticaretin değişen dinamikleri kapsamlı bir çerçevede tartışıldı.

Kırılgan Küresel Ekonomi ve Ticaretin Genel Görünümü

Dr. Vurdu, 21. yüzyılın başından beri dünya ekonomisi ve ticaretinin kırılgan bir görünüm sergilediğini belirtti. Sermaye hareketlerinin hız kazanması, üretim ağlarının giderek daha girift hale gelmesi ve teknolojik gelişmelerin ivme kazanmasıyla birlikte belirsizlikler arttı. Özellikle iklim değişikliğiyle bağlantılı karbonsuzlaşma gündemi, pandemi döneminin ekonomik etkileri ve jeopolitik gerilimler küresel ticaret paradigmasını sarsan faktörler olarak öne çıkıyor. 2024 yılında dünya ekonomisi yaklaşık 111 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşırken, küresel mal ve hizmet ticareti hacmi 33 trilyon doları buldu; ancak bu büyüklükler altında ticaretin istikrarı belirsizliğini koruyor. Dr. Vurdu, son çeyrek yüzyılda yaşanan gelişmeler ışığında dünya ticaretinin yapısının öngörülemez bir karakter kazandığını ifade etti.

Dijitalleşme ve Hizmet Ticareti Patlaması

Programda öne çıkan konulardan biri, dijital ekonomiyle birlikte hızlanan hizmet ticaretinin yükselişi oldu. Geleneksel mal ticaretinin yanı sıra yazılım, bulut bilişim, çevrim içi eğitim, dijital içerik platformları gibi tamamen dijital hizmetlerin sınır ötesi akışı hızla artıyor. Dr. Vurdu, son on yıldır süregelen bu trendin 2023-2024 verileriyle iyice belirginleştiğini vurgulayarak, küresel hizmet ticaretinin mal ticaretinden daha yüksek bir büyüme oranı yakaladığını hatırlattı. Nitekim 2022 yılında küresel ticaret hacminin yaklaşık dörtte biri hizmetlerden oluşurken, bu pay giderek artıyor.

Dijitalleşme sayesinde bir yazılımın, danışmanlık hizmetinin ya da medya içeriğinin “tek bir tuşla” dünyanın diğer ucuna ulaştırılabilmesi, coğrafi mesafelerin önemini azalttı. Bu durum, hizmet ihracatını adeta roket yakıtı misali tetikleyerek birçok ülkenin ekonomisinde yeni fırsat alanları yaratıyor. Ayrıca, orta gelir grubuna giren tüketici sayısının artmasıyla eğitim ve sağlık turizmi gibi hizmet alanlarına olan talebin yükselmesi de hizmet ticaretini destekleyen bir unsur olarak değerlendirildi. Yeni nesil ticaret anlayışları da artık hizmet ticaretini kapsayacak biçimde genişliyor ve bu sayede küresel hizmet pazarının alanı her geçen gün büyüyor.

Korumacılığın Geri Dönüşü ve Ticaret Savaşları

Küresel ticaret sistemindeki bir diğer belirgin eğilim, artan korumacılık ve gümrük tarifeleriydi. Özellikle 2016 sonrasında ABD yönetiminin aldığı önlemlerle hız kazanan bu eğilim, serbest ticaret ilkelerinin yeniden sorgulanmasına yol açtı. Dr. Vurdu, ABD’nin 2018’de Section 232 kapsamında çelik ve alüminyuma getirdiği ilave gümrük vergilerinin bir dönüm noktası olduğunu, ardından gelen dönemde de korumacı hamlelerin devam ettiğini hatırlattı. Örneğin, ABD’nin ortalama uyguladığı gümrük vergisi oranı son yıllarda %2,5 seviyelerinden %25-%30 bandına kadar yükselerek son yüzyılın rekorunu kırdı. Serbest ticaretin öncüsü kabul edilen Amerika Birleşik Devletleri’nin böylesine korumacı bir

tutum benimsemesi, küresel ticaret düzeninde önemli bir kırılma olarak değerlendirildi. Aynı dönemde Avrupa Birliği ve Çin gibi aktörlerin de misilleme veya yeni koruyucu tedbirlerle karşılık vermesi, ticaret savaşları olgusunu dünya gündemine taşıdı.

Programda, bu karşılıklı tarife artırımlarının Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi çok taraflı yapıların etkisizleşmesiyle kolaylaştığı belirtildi. Nitekim Dr. Vurdu, DTÖ'nün uyuşmazlık çözüm mekanizmasının tıkanmasının ülkeleri tek taraflı adımlara sevk ettiğini ve küresel ticaret yönetiminde bir boşluk oluştuğunu ifade etti.

Sonuç olarak, artan korumacılık ve tarife duvarları nedeniyle uluslararası ticaretin büyüme hızının önümüzdeki yıllarda belirgin ölçüde yavaşlaması bekleniyor. 2023'te 33 trilyon dolara ulaşan küresel ticaret hacminin, 2026'da yükselen korumacılık trendi yüzünden sadece %1,9 oranında artış göstereceği öngörülüyor. Bu tahmin, küresel ticaretin geleceğine yönelik endişeleri teyit ediyor.

Tedarik Zincirlerinde Bölgeselleşme Eğilimi

Küresel ticarete yaşanan dalgalanmalar, ülkeleri alternatif tedarik stratejilerine yöneltti. Programda “near-shoring” (yakından tedarik) ve “friend-shoring” (müttefikten tedarik) kavramları mercek altına alındı. Dr. Vurdu, tedarik zincirlerinin yeniden yapılandığını ve üretimin daha yakın coğrafyalara kaydırılması eğiliminin hız kazandığını vurguladı. Bu dönüşümün somut bir örneği olarak, ABD'nin komşusu Meksika'dan yaptığı ithalatın 2019'dan 2024'e değin 150 milyar dolar artışla 510 milyar dolara ulaşması gösterildi. Benzer şekilde Avrupa sanayisinin de tedarikte Uzak Doğu yerine Türkiye ve Doğu Avrupa gibi coğrafyalara daha fazla yöneldiği değerlendirildi.

Jeopolitik ve lojistik riskleri azaltmak isteyen ülkeler, “müttefik ülkelerden tedarik” yoluyla kritik ürün ve girdileri güvence altına almaya çalışıyor. Programda, pandemi ve Rusya-Ukrayna savaşının tedarik ağlarını kırılgan hale getirmesinin bu bölgeselleşme trendini daha da hızlandırdığı belirtildi. Yakın coğrafyalarda üretim yapma ve güvenilir ortaklarla çalışma eğiliminin önümüzdeki dönemde de güçlenerek devam edeceği öngörüldü.

Yeşil Dönüşümün Ticaret Politikalarına Etkisi

Küresel ticaret gündeminde bir diğer kritik boyut, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında devreye giren yeni politikaların etkisiydi. Dr. Vurdu, karbon nötr hedefler doğrultusunda uygulamaya konan Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) gibi düzenlemelerin uluslararası ticaret dengelerini değiştirmeye başladığını belirtti. Karbon vergileri, yeşil mutabakat kriterleri ve çevre odaklı standartlar, ihracat ürünlerinin maliyet yapısını dönüştürüyor. Özellikle karbon yoğun sektörlerde faaliyet gösteren ülkeler, ihracatta ilave maliyet ve kısıtlamalarla yüzleşmeye başladı. Programda, kısa vadede firmalar için bir yük getirse de bu uyum maliyetlerinin uzun vadede rekabet gücünü artıracak yatırımlara dönüşeceği dile getirildi. Örneğin Avrupa Birliği'nin yeşil dönüşüm kapsamında getirdiği yeni düzenlemeler, ticaret akışlarını düşük karbonlu üretim yapan ülkeler lehine şekillendiriyor. Bu durum, Türkiye gibi ihracatçı ülkelerin de üretim süreçlerini sürdürülebilirlik ekseninde dönüştürmesini zorunlu hale getiriyor. Aksi takdirde artan çevresel duyarlılık nedeniyle küresel pazarda pay kaybetme riski söz konusu.

Küresel Ticaretin Geleceğine Dair Öngörüler

Tartışmaların sonunda, ticaretin geleceğine yönelik riskler ve fırsatlar değerlendirildi. Dr. Armağan Vurdu, çok taraflı ticaret düzeninin zayıflamasının dünyayı bloklaşmış bir ticaret ortamına sürükleyebileceği uyarısında bulundu. Bununla birlikte, tüm belirsizliklere rağmen ülkelerin ortak çıkarlarda buluşarak işbirliği zeminini korumasının kritik olacağının altı çizildi. Yeşil dönüşüm, dijitalleşme ve bölgeselleşme gibi eşzamanlı akımların küresel ticareti hem rekabetin hem de işbirliğinin iç içe geçtiği yeni bir döneme soktuğu vurgulandı. Sonuç olarak, küresel ticaret sistemi bir dönüm noktasından geçerken geleceğin kazanımlarını belirleyecek olanın, uluslararası dayanışma ve uyum kapasitesi olacağı ifade edildi.

Doğal Taşın Küresel Yolculuğu: Jeolojik Miras, Ticaret ve Sürdürülebilirlik

Altıncı bölüm, yeryüzünün milyonlarca yıllık jeolojik mirasını barındıran doğal taş sektörünü mercek altına aldı. Sunucu Elif Saygılar, bu bölümde İMMİB Genel Sekreteri Dr. Armağan Vurdu ile birlikte İtalya'nın Verona kentinden canlı bağlantı yaparak Marmomac Doğaltaş Fuarı atmosferini izleyiciye taşıdı. Programda doğal taşların oluşumundan

küresel ticaretine, Türkiye'nin bu alandaki konumundan sürdürülebilirlik boyutuna kadar geniş bir çerçevede değerlendirmeler yapıldı.

Verona Marmomac Fuarı ve Küresel Vitrin

Dr. Vurdu, 58'incisi düzenlenen Marmomac Uluslararası Doğaltaş Tasarım ve Teknoloji Fuarı'nın dünya doğal taş sektörünün buluşma noktası olduğunu belirtti. Roma döneminden beri taş işçiliğiyle ünlü Verona şehri, 1965'ten bu yana her Eylül ayında bu fuara ev sahipliği yapıyor. Türkiye ise 2010 yılından beri İstanbul Maden İhracatçıları Birliği organizasyonu ile fuarda milli katılım sağlıyor. Bu yıl fuara Türkiye'den 140'ı aşkın firmanın katıldığını vurgulayan Dr. Vurdu, mermerden granit ve bazalta, ocak makinelerinden kesim ve cilalama teknolojilerine kadar geniş bir yelpazenin sergilendiği fuarın küresel açıdan önemine değindi. Fuarları önemli kılan unsurlardan birinin ürün çeşitliliği, diğerinin bu etkinliklerde siparişler alınıp sektör genelinde fiyatların belirlenecek düzeyde buluşması olduğunu ifade etti. Ayrıca küresel trendlerin ve tasarım yeniliklerinin bu platformda açığa çıktığını, mimar ve tasarımcıların da bu fuarlarda bir araya geldiğini söyledi.

Türkiye'nin "Turkish Stones" markasıyla dünya sahnesine çıktığı bu platformda, sektör temsilcilerinin uluslararası bağlantılar kurduğunu ve trendleri yakından takip ettiğini dile getiren Dr. Vurdu, doğal taşlarımızı küresel vitrine çıkarmanın ülkemiz adına önemli bir fırsat olduğunu belirtti. Sonuç olarak, Marmomac gibi fuarlar sadece ticari anlaşmaların yapıldığı değil, aynı zamanda tasarım ve teknolojinin sahnelendiği, Türk doğal taş endüstrisinin dünyaya açıldığı vitrinler olarak değerlendirildi.

Doğal Taşın Jeolojik ve Kültürel Kimliği

Programda, doğal taş kavramının neyi ifade ettiği ve bu malzemenin insanlık tarihindeki yeri üzerinde duruldu. Dr. Armağan Vurdu, yer kabuğunun milyonlarca yıllık jeolojik süreçleri sonucunda oluşmuş ve doğrudan kullanılabilen taş türlerinin genel adı olarak tanımlanan doğal taşın en bilinen örneklerinin mermer, granit, traverten, bazalt, kireç taşı ve kum taşı olduğunu açıkladı. Mermerin kireçtaşının yüksek basınç ve sıcaklık altında yeniden kristalleşmesiyle; granitin yer kabuğunun derinliklerinde yavaş soğuyan magmanın kristalleşmesiyle; travertenin ise kalsiyum karbonatça zengin sıcak su kaynaklarının çökmesiyle meydana geldiği bilgisini paylaştı. Bu taşların yüzyıllardır mimarının ve sanatın temel ham maddesi olduğunu vurgulayan Dr. Vurdu, antik dünyanın heykellerinden sütunlarına, anıt yapılarına kadar sayısız eserin doğal taş sayesinde günümüze ulaştığını hatırlattı.

Günümüzde de inşaatın dekorasyona, şehir mobilyalarından peyzaj tasarımına kadar geniş kullanım alanlarıyla doğal taş hayatımızın içinde yer alıyor. Elif Saygılar, doğal taş sektörünün güncel büyüklüğüne dair verileri paylaşarak yıllık küresel doğal taş üretiminin 155 milyon tonun üzerinde olduğunu, dünya çapındaki ticaret hacminin ise 15-16 milyar dolara ulaştığını belirtti. Bu devasa endüstri, estetik ile doğallığı birleştiren ürünleri sayesinde modern tasarımların vazgeçilmezi olmayı sürdürüyor.

Küresel Üretim Haritası ve Türkiye'nin Konumu

Programın odak noktalarından biri de doğal taş endüstrisindeki küresel güç dengeleri ve Türkiye'nin rolüydü. Dr. Vurdu, dünya doğal taş üretiminin büyük ölçüde Alp-Himalaya jeolojik kuşağında yer alan ülkelerde yoğunlaştığını ifade etti. Çin, Hindistan, İtalya, İspanya ve Brezilya gibi ülkeler mermer başta olmak üzere doğal taş üretimi ve ihracatında önde gelirken; Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, İngiltere, Belçika gibi ekonomiler ise başlıca ithalat pazarlarını oluşturuyor.

Türkiye ise bu sektörde hem zengin rezervleri hem de üretim kapasitesiyle ayrıcalıklı bir konuma sahip. Maden rezervleri açısından bakıldığında, dünya doğal taş (özellikle mermer) rezervlerinin yaklaşık %40'ının Türkiye topraklarında bulunduğu dikkat çeken Dr. Vurdu, ülkemizin 650'ye varan renk ve desen çeşitliliğinde mermer türüne ev sahipliği yaptığını söyledi. Özellikle Afyon, Balıkesir, Bilecik, Denizli, Muğla gibi bölgelerde yoğunlaşan mermer ocaklarıyla Türkiye, İtalya ve Çin ile birlikte mermer üretiminde lider ülkelerden biri konumunda.

Türkiye'nin doğal taş sektörü gerek ham blok mermer ihracatında gerek işlenmiş ürün üretiminde dünya pazarında üst sıralarda yer alıyor. Elif Saygılar, Verona'daki fuarda Türkiye'nin geniş katılımının da bu lider konumun altını çizdiğini, standlarda sergilenen Elazığ vişne mermeri, Burdur beji gibi dünyaca tanınmış Türk mermerlerinin ziyaretçilerden

büyük ilgi gördüğünü aktardı. Dr. Vurdu, tüm bu veriler ışığında doğal taşın Türkiye ekonomisi için sadece bir ihracat kalemi değil, Anadolu'nun jeolojik mirasını dünya ile buluşturmanın bir yolu olduğunu ifade etti.

Rekabet Avantajları, Riskler ve Sürdürülebilirlik

Programda doğal taş sektörünün diğer yapı malzemelerine kıyasla sahip olduğu avantajlar ve sektörün karşı karşıya olduğu riskler çok boyutlu biçimde ele alındı. Dr. Armağan Vurdu, doğal taşın düşük karbon ayak izi ve uzun ömür gibi kritik üstünlüklere sahip olduğunu vurguladı. Örneğin bir seramik karo üretebilmek için bin derecenin üzerinde fırınlama gerekirken doğal taş, blok halinden kullanılabilir ürüne dönüşürken çok daha az enerji gerektiriyor. Bu da üretim sürecinde önemli ölçüde daha düşük karbon emisyonu anlamına geliyor. Dahası, doğal taş ürünleri yüzyıllar boyu dayanabildiği için sık sık yenileme ihtiyacı doğurmuyor; böylece döngüsel ekonomi prensiplerine de hizmet ediyor. Dr. Vurdu, dünyanın çeşitli tarihi eserlerinde binlerce yıldır varlığını koruyan doğal taşların (örneğin Göbeklitepe'de 12 bin yıldır ayakta duran dikilitaşların veya Anadolu'daki antik yapıların) bu malzemenin ne denli uzun ömürlü olduğunu kanıtı olduğunu belirtti.

Öte yandan sektörde, artan rekabet ve maliyet unsurları karşısında yenilikçi adımlar atılması gerektiği de tartışıldı. Doğal taş çıkarımı ve işleme süreçlerinde suyun geri kazanımı (atık suyun arıtılarak tekrar kullanılması) ve elmas tel ile kesim gibi modern uygulamaların, hem maliyetleri düşürmek hem de çevresel etkileri en aza indirmek üzere yaygınlaştığı ifade edildi. Sektörün rekabet gücünü koruması için lojistik maliyetler, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar ve uluslararası pazardaki talep değişimleri gibi risklere karşı da hazırlıklı olunması gerektiği vurgulandı. Özellikle pandemi sonrasında konteyner ve nakliye maliyetlerindeki artış ile tedarik zinciri aksamalarının doğal taş ihracatçıları yeni stratejiler geliştirmeye ittiği belirtildi. Program genelinde varılan kanaat, Türkiye'nin doğal taşta sahip olduğu zenginlik ve kaliteyi sürdürülebilir üretim yöntemleriyle desteklemesi halinde küresel pazarda benzersiz bir konum elde edeceği yönündeydi.

Karbon Nötr Gelecek ve Doğal Taş

Bölüm sonunda, doğal taş sektörünün geleceğine dair öngörüler değerlendirildi. Yeşil mutabakat hedefleri ve sürdürülebilir mimari trendleri dikkate alındığında, doğal taşın önümüzdeki dönemde çok daha önemli hale geleceği belirtildi. Gerek dayanıklılığı gerek düşük çevresel etkisi sayesinde mermer ve benzeri doğal taşlar, çevre dostu yapı malzemelerine yönelik talebin artmasından olumlu yönde etkilenecek. Dr. Vurdu, doğal taşın yalnızca geçmiş medeniyetlerden miras kalan bir estetik unsur olmadığını, aynı zamanda "karbon nötr yarınlarımızın mimarisinde başrol oynayacak" bir malzeme olduğunu vurguladı. Türkiye'nin bu alandaki vizyonunun da doğal taş katma değerli ürünlerle dünya pazarına sunarken çevresel sürdürülebilirliği merkeze almak olduğunu ifade etti. Sonuç olarak, milyonlarca yılın ürünü olan doğal taş, insanlığın geleceği için hem estetik hem de ekolojik bir çözüm olarak parlamaya devam edecek.

Sanayi Devriminden Yeşil Dönüşüme: Çeliğin Stratejik Rolü

Yedinci bölümde, medeniyetin yapı taşı olarak görülen çelik sektörü tüm boyutlarıyla ele alındı. Programın sunucusu Elif Saygılıer, İMMİB Genel Sekreteri Dr. Armağan Vurdu ile birlikte Dünya Çelik Birliği ve Çelik İhracatçıları Birliği Başkan Yardımcısı Uğur Dalbeler'i stüdyoda ağırladı. Çeliğin tarihsel gelişimi, sanayi ve altyapıdaki vazgeçilmez rolü, küresel üretimde değişen dengeleri ve sektörü bekleyen yeşil dönüşüm süreci uzman görüşleriyle derinlemesine tartışıldı.

Tarihsel Perspektif – Demir Çağından Sanayi Devrimine Çelik

Dr. Armağan Vurdu, çeliğin insanlık tarihindeki stratejik önemini vurgulayarak söze başladı. Demirin insanlık tarihinde bir çağa ismini verecek kadar önemli olduğunu, ancak saf demirin yumuşak yapısı nedeniyle zamanla yerini demir-karbon alaşımı olan çeliğe bıraktığını ifade etti. 19. yüzyılda Henry Bessemer'in 1856 yılında geliştirdiği yenilikçi üretim yöntemi sayesinde çeliğin üretim maliyetinin dramatik biçimde düşüp sanayinin merkezine yerleştiğini anlattı.

Gerçekten de Bessemer süreciyle birlikte o dönemde tonu 80 dolar olan çelik kısa sürede 7 dolara mal edilir hale gelmiş ve modern dünyanın inşasının kapısını açmıştır. Sanayi Devrimi sonrasında demiryollarından gökdelenlere, fabrikalardan gemilere kadar büyük ölçekli bütün altyapı ve üstyapı projeleri çelik sayesinde mümkün hale geldi. U.S. Steel şirketinin 1900 yılında 1,4 milyar dolarlık sermayeyle kurulup dünyanın ilk "milyar dolarlık" şirketi unvanını alması,

çeliğin 20. yüzyıl başındaki ekonomik gücünü ortaya koyuyordu. Öyle ki, dönemin en büyük çelik üreticisi olan bu şirket tek başına ABD milli gelirinin %7'sine denk gelen bir büyüklüğe ulaşmıştı. Bu çarpıcı örnek, çeliğin ulusların güç dengelerindeki yerini göstermesi açısından programda özellikle vurgulandı. Sonuç olarak, tarih boyunca savaşların ve sanayileşmenin gidişatını belirleyen stratejik bir emtia olan çelik, "ilerlemenin metali" olarak anıldı.

Modern Dünyanın Omurgası – Sanayi ve Altyapıda Çelik

Çeliğin günümüz ekonomisindeki vazgeçilmez rolü programda somut verilerle ele alındı. Uğur Dalbeler, hiçbir ülkenin çelik olmadan kalkınamayacağını vurgulayarak bu metalin sanayinin hemen her kolunun temel girdisi olduğunu ifade etti. Paylaşılan verilere göre, üretilen çeliğin yaklaşık %50-55'i inşaat ve altyapı projelerinde kullanılırken, %15-20'si makine imalatında, geri kalanı otomotiv, beyaz eşya, savunma sanayii ve enerji sektörlerinde tüketiliyor. Bu oranlar, çelik olmadan modern şehirlerin, köprülerin, fabrikaların ve ulaşım araçlarının inşa edilemeyeceğini ortaya koyuyor.

Dr. Vurdu da çeliğin endüstrileşmeyi ve ekonomik gelişmeyi sembolize eden bir metal olduğunu belirtti. 19. ve 20. yüzyıllarda çelik üretim kapasitesine sahip olmak ulusların güç göstergesi haline gelmişti. Bu nedenle pek çok ülkenin kalkınma planlarında "çelik hamlesi" merkezi bir yer tutmuştur. Programda çeliğin savunma sanayiindeki kritik önemine de değinildi. Tanklardan gemilere, uçaklardan demiryolu raylarına ve füzelere kadar savunma teknolojilerinin kalbinde çelik yer alıyor. Uğur Dalbeler'in ifadesiyle "çelik olmazsa bir ulus olmaz" sözleri, bu metalin ulusal güvenlik ve ekonomi açısından vazgeçilmez konumunu çarpıcı biçimde ortaya koydu.

Enerji, Jeopolitik ve Kömür-Çelik İkili

Tartışmanın devamında, çelik üretiminin enerjiyle olan kopmaz bağı ve jeopolitik yansımaları ele alındı. Dr. Vurdu, çelik üretiminin son derece enerji yoğun bir süreç olduğunu, bu nedenle tarihsel olarak kömür ve çeliğin hep bir arada anıldığını dile getirdi. Yüksek sıcaklıklarda cevherden çelik elde etmek için büyük miktarda kömür ve enerji gerektiğinden, sanayileşen ülkelerin hem çelik üretimine hem de enerji kaynaklarına hakim olma çabası dünya siyasetinde belirleyici oldu.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da barışı tesis etmek ve sanayinin kritik girdilerini ortak kontrol altına almak amacıyla kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), kömür-çelik ilişkisinin jeostratejik önemini ortaya koyan tarihi bir adım olarak programda hatırlandı. Fransa ve Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkeleri, savaşın hemen ardından kömür ve çelik üretimini uluslararası bir organizasyon altında birleştirerek bir daha kıta içinde savaşa yol açabilecek stratejik rekabeti engellemeye çalıştılar. Bu girişim, zamanla Avrupa Birliği'nin temelini oluşturan anlaşmalardan biri haline geldi.

Dr. Vurdu, AKÇT örneğinin çeliğin sadece ekonomik değil, aynı zamanda jeopolitik bir güç unsuru olduğunu gösterdiğini vurguladı. Günümüzde de çelik sektörü ülkelerin enerji politikalarıyla yakından ilişkili bir şekilde varlığını sürdürüyor. Özellikle çelik üretiminin yüksek enerji ihtiyacı nedeniyle, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar ve enerji güvenliği konusu çelik endüstrisinin rekabetçiliğinde önemli bir faktör haline gelmiş durumda.

Küresel Üretim Dengeleri ve Rekabet

Programda, çelik üretiminde küresel ölçekte yaşanan değişimler ve rekabet dinamikleri de değerlendirildi. 20. yüzyılın ilk yarısında dünya çelik üretimine ABD ve Avrupa ülkeleri liderlik ederken, ikinci yarıdan itibaren Asya ülkeleri ön plana çıkmaya başladı. Özellikle son 30 yılda Çin, devasa sanayi hamleleri sayesinde dünya çelik üretiminin yarısından fazlasını tek başına gerçekleştirir hale geldi. Çin'i takiben Hindistan, Japonya, ABD ve Rusya en büyük üreticiler arasında sıralanıyor.

Uğur Dalbeler, günümüzde çelik sektöründe küresel ölçekte bir arz fazlası ve daralan kâr marjları sorunu yaşandığını, bunun da uluslararası rekabeti daha da sertleştirdiğini belirtti. Yüksek üretim kapasitesine sahip ülkelerin ihracat pazarlarında pay kapmak adına agresif fiyat politikaları izlediği, buna karşılık Avrupa gibi bölgelerde üreticilerin yüksek maliyetler ve çevre regülasyonları nedeniyle zorlandığı dile getirildi. Nitekim Avrupa Birliği, çelik sektörünü korumak ve yeşil dönüşümünü desteklemek adına son yıllarda ciddi teşvik paketleri açıklasa da yüksek enerji maliyetleri ve karbon emisyonu sınırlamaları yüzünden Avrupa çelik üreticileri küresel rekabette geride kalmaya başladı. Dr. Vurdu, Avrupa'da bazı yüksek fırınların artan maliyet baskısı nedeniyle kapanmak zorunda kalmasının sektörün içinde bulunduğu zorluğu gösterdiğini ifade etti. Bu ortamda, her ülkenin kendi çelik sanayisini stratejik bir sektör olarak görüp

korumaya çalıştığı, aksi takdirde sanayinin belkemiği olan bu alanda dışa bağımlılığın ekonomik güvenlik riski doğurabileceği konusunda fikir birliği oluştu.

Türkiye Çelik Endüstrisinin Gücü ve Küresel Konumu

Programın önemli bir bölümü Türkiye'nin çelik endüstrisine ayrıldı. Dr. Armağan Vurdu ve Uğur Dalbeler, Türkiye'nin Avrupa'nın en büyük çelik üreticisi konumunda olduğunu vurguladılar. Yıllık yaklaşık 35 milyon tonluk ham çelik üretimiyle Türkiye, dünyanın en büyük ilk 8 çelik üreticisi arasında yer alıyor. Ülkemiz, güçlü elektrik ark ocakları altyapısı sayesinde hurda demiri geri dönüştürerek çelik üreten bir yapıya sahip. Bu esneklik ve üretim modeli, Türkiye'yi hem bölgesel bir tedarik merkezi hem de küresel pazarda önemli bir oyuncu haline getiriyor.

Uğur Dalbeler, Türk çelik sektörünün dinamik ve ihracat odaklı yapısıyla dikkat çektiğini, Türk çeliğinin başta Avrupa ve Orta Doğu pazarları olmak üzere birçok bölgede tercih edildiğini belirtti. Türkiye'nin coğrafi konum avantajı, modern üretim tesisleri ve deneyimli insan kaynağı sayesinde rekabette öne çıktığı ifade edildi. Programda ayrıca Uğur Dalbeler'in uluslararası alandaki başarısına da değinildi. Uğur Dalbeler'in Ekim 2023 itibarıyla Dünya Çelik Birliği Başkanı olmaya hazırlanması, Türkiye'nin küresel çelik arenasındaki saygın konumunu perçinleyen bir gelişme olarak değerlendirildi. Bu atamanın, Türk çelik sektörünün dünyada geldiği seviyeyi gösterdiği belirtildi.

Öte yandan, sektörde iç piyasa ve küresel talep tarafında yaşanan sıkıntılar da tartışıldı. Özellikle inşaat sektöründeki durgunluk ve dünya genelinde çelik fiyatlarındaki düşüş nedeniyle Türkiye'deki çelik üreticilerinin 2023 yılında finansal açıdan zorlu bir dönem geçirdiği ifade edildi. Ancak, kamu ve özel sektör iş birliğiyle yeni pazar arayışları, yüksek katma değerli çelik ürünlerine yönelim ve verimlilik artırıcı yatırımlar gibi stratejiler geliştirildiği paylaşıldı. Uzmanlar, bu tür proaktif adımlar sayesinde Türk çelik endüstrisinin geçici dalgalanmaları aşarak büyüme eğilimini sürdüreceğine inandıklarını belirttiler.

Yeşil Çelik Dönemi: Karbonsuzlaşma Stratejileri

Çelik sektörünün geleceğini şekillendiren en kritik unsurun yeşil dönüşüm olduğu konusunda uzmanlar hemfikir. Programda, iklim değişikliğiyle mücadele ve karbon nötr hedefler doğrultusunda çelik üretiminde benimsenen yeni stratejiler kapsamlı biçimde tartışıldı. Dr. Vurdu, çelik sektörünün küresel karbon emisyonlarının yaklaşık %7–8'inden sorumlu olduğunu hatırlatarak bu alanda köklü değişimlere ihtiyaç duyulduğunu belirtti. Avrupa Birliği'nin devreye aldığı Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması (SKDM) ile çelik gibi karbon yoğun sektörlerde ithalata ek maliyetler getirileceğini, dolayısıyla karbon ayak izini düşürmüş "yeşil çelik" üreticilerinin rekabet avantajı elde edeceğini ifade etti. Bu bağlamda Türkiye'nin önemli bir avantaja sahip olduğunun altı çizildi: elektrik ark ocaklı üretim modeli sayesinde Türk çelik sektörü, entegre yüksek fırın yöntemine kıyasla çok daha düşük karbon salımlarıyla üretim yapabiliyor.

Uğur Dalbeler, Türkiye'nin hurda bazlı üretim yapısı nedeniyle halihazırda görece yeşil çelik ürettiğini ve SKDM uygulamaya girdiğinde Türk çeliğinin Avrupa pazarında rakiplerine göre daha az dezavantajla karşılaşacağını vurguladı. Sayısal bir karşılaştırmaya göre, yüksek fırın yönteminde bir ton çelik üretimi ortalama 2 ton karbondioksit emisyonu yaratırken, elektrik ark ocaklarında bu değer yaklaşık yedide biri (yaklaşık 0,3–0,5 ton) düzeyinde kalıyor. Bu gerçek, 2026 itibarıyla yürürlüğe girecek sınırdaki karbon düzenlemeleri karşısında Türkiye'yi güçlü kılıyor.

Programda yeşil dönüşüm sürecinde atılması gereken adımlar da ele alındı. Düşük emisyonlu üretime geçiş için hidrojen kullanımı, karbon yakalama ve depolama teknolojileri, enerji verimliliği yatırımları gibi konuların sektörün gündeminde olduğu belirtildi. Uğur Dalbeler, Türk çelik sektörünün yeşil dönüşüme uyum sağlamak adına Avrupa'daki pilot projeleri ve yeni teknolojileri yakından takip ettiğini, gerekli görülen yatırımlar için uluslararası iş birliklerine açık olduğunu söyledi. Hammadde tarafında ise hurda malzemenin stratejik önemine dikkat çekildi. Türkiye'nin çelik üretimini sürdürebilmek için hurda ithalatında var olan bürokratik engellerin kaldırılması ve yurt içinde toplanan hurdanın azami düzeyde değerlendirilmesi gerektiği ifade edildi. Bu sayede hem döngüsel ekonomiye katkı sunulacağı hem de dışa bağımlılığın azalacağı vurgulandı.

Geleceğe Bakış

Programın sonunda uzmanlar, çelik sektörünün geleceğine dair temkinli bir iyimserlik dile getirdiler. Küresel ekonomik büyüme sürdükçe çeliğe olan talebin orta ve uzun vadede artmaya devam edeceği öngörülüyor. Ancak sektörde ayakta

kalmanın, teknolojik yeniliklere ayak uydurmaktan, karbon ayak izini düşürmekten ve katma değeri yüksek çelik ürünlerine yönelmekten geçtiği belirtildi. Uğur Dalbeler, her ne kadar dönem dönem daralmalar yaşansa da dünya üzerinde çeliğin yerini alabilecek alternatif bir malzemenin ufukta görünmediğini, dolayısıyla çeliğin “her zaman stratejik” bir ürün olarak kalacağını ifade etti. Dr. Vurdu ise çelik üretiminde sürdürülebilirlik kriterlerini karşılayan ülkelerin yeni dönemde bir adım öne çıkacağını vurgulayarak Türkiye’nin bu alandaki yapısal avantajını iyi değerlendirmesi gerektiğini belirtti. Sonuç olarak, geçmişte sanayileşmenin sembolü olan çelik, gelecekte de hem ekonomik rekabetin hem de yeşil dönüşümün merkezinde yer almaya devam edecek.

Temel Metallerin Geleceği: Küresel Trendler ve Türkiye’nin Stratejisi

Sekizinci bölümde, modern teknolojilerin temelini oluşturan bakır, nikel, kurşun ve çinko madenlerine odaklanıldı. Sunucu Elif Saygılılar, İMMİB Genel Sekreteri Dr. Armağan Vurdu ve İstanbul Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Cengiz Kaya ile birlikte Lizbon’dan canlı yayına bağlanarak bu dört metalin tarihsel gelişimini, sanayi ve teknolojiye yerini ve Türkiye’nin bu alandaki hedeflerini tartıştı. Program içeriği, Lizbon’da gerçekleşen Uluslararası Bakır, Nikel, Kurşun ve Çinko Çalışma Grupları toplantısında paylaşılan güncel veriler ve analizlerle zenginleşti.

Uluslararası Metal Çalışma Grupları ve İşbirliği

Dr. Armağan Vurdu, küresel metal piyasalarında şeffaf veri paylaşımı ve dengeli arz-talep yönetimi sağlamak amacıyla oluşturulan uluslararası çalışma gruplarının işleyişi hakkında bilgi vererek başladı. İlk olarak 1959 yılında kurulan Uluslararası Kurşun ve Çinko Çalışma Grubu ile başlayan bu iş birliği platformlarına, 1990’larda Bakır Çalışma Grubu ve Nikel Çalışma Grubunun da eklendiğini belirtti. Bu gruplar, 20’nin üzerinde üye ülkeyi bir araya getirerek istatistiksel raporlamalar yapıyor, fiyat tahminlerini ve arz-talep projeksiyonlarını tartışıyor. Ayrıca üye ülkeler, madencilik ve dış ticaret politikalarını uyumlu hale getirmek için istişarelerde bulunuyor; çevresel standartlar, karbonsuzlaşma ve geri dönüşüm stratejileri gibi alanlarda ortak çalışmalar yürütüyorlar. Dr. Vurdu, Türkiye’nin 1959’dan beri Kurşun ve Çinko Çalışma Grubu’na tam üye olarak katıldığını, 1990’lardaki Bakır ve Nikel gruplarına ise gözlemci statüsünde dahil olduğunu hatırlattı.

Lizbon’da düzenlenen son toplantıda, bakır başta olmak üzere bu metallerle ilgili istatistik komite raporlarının ve piyasa öngörülerinin paylaşıldığını aktaran Dr. Vurdu, söz konusu çalışma gruplarının küresel üretimin %90’ından fazlasını temsil eden kritik mekanizmalar olduğunu vurguladı. Cengiz Kaya da Türkiye’nin bu platformlarda bulunma nedeninin, söz konusu metalleri yoğun olarak kullanan ve bu alanda üretici olma hedefi taşıyan bir ülke olması olduğunu dile getirdi. “Bu çalışma gruplarında masada olmamızın sebebi, ciddi bir kullanıcı olmamız ve ciddi de bir üretici haline gelmeye çalışmamızdır” diyen Kaya, Türkiye’nin gerek madencilikte gerek bu metallerin birincil üretiminde kendi sanayisini desteklemeye çalıştığını belirtti. Bu tür uluslararası iş birliği ortamlarında elde edilen bilgilerin ve öngörülerin, hem kamu hem de özel sektörün planlamalarında önemli rol oynadığı ifade edildi.

Bakır, Nikel, Kurşun, Çinko: Tarihten Teknolojiye

Dr. Vurdu, bu dört metalin hem tarihsel serüvenini hem de günümüzdeki kullanım alanlarını tek tek özetledi. Bakırın insanlık tarihinin en eski madenlerinden biri olduğunu, yaklaşık 10 bin yıl önce süs eşyası ve takas aracı (madeni para) olarak kullanıldığını hatırlattı. Bakır ile kalayın karışımından elde edilen tunç alaşımının bir döneme adını vererek Tunç Çağı’nı başlattığını, hatta Antik Roma döneminde bakırın Kıbrıs adasında yoğun üretildiği için Latince isminin Cyprium (Kıbrıs’ın metali) olarak kayda geçtiğini paylaştı. Günümüzde ise bakır, yüksek elektrik ve ısı iletkenliği sayesinde elektrik şebekelerinde, yenilenebilir enerji ekipmanlarında, rüzgâr türbinlerinde, elektrikli araçlarda ve veri merkezlerinde kritik bir metal haline gelmiştir.

Nikelin endüstriyel değerinin 18. yüzyılda anlaşılmasından sonra özellikle paslanmaz çeliğe kattığı özellik sayesinde makine ve gemi yapımında, demiryolu ekipmanlarında vazgeçilmez hale geldiği belirtildi. Sanayi Devrimi ile birlikte nikel alaşımları, dayanım ve korozyon direnci sağladığı için pek çok makine parçasında kullanılmıştır. Günümüzde de nikel, elektrikli araç bataryalarının temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Dr. Vurdu, lityum iyon pillerde yüksek enerji yoğunluğu elde etmek için nikeline duyulan ihtiyacın son derece arttığını vurguladı.

Kurşun, kolay işlenebilir ve yoğun bir metal olması sebebiyle Sanayi Devrimi sonrasında özellikle boru, boya ve cephanede yapımında ön plana çıktı. Günümüzde ise kurşun en çok otomotiv sektöründeki akülerde (kurşun-asit bataryalar) kullanılmaktadır. Ayrıca yenilenebilir enerji depolama sistemlerinde, nükleer tıp alanında radyasyon kalkanı olarak ve bazı cam ürünlerinde kurşun bileşikler önemli rol oynar. Çinko ise dünyada demir, alüminyum ve bakırdan sonra en çok kullanılan dördüncü metal olup esas değerini demiri paslanmaktan korumasıyla gösterir. Dr. Vurdu, 450°C civarındaki ergimiş çinkoya daldırılan çelik ürünlere uygulanan galvanizleme işleminin çeliğe güçlü bir korozyon direnci kazandırdığını anlattı. Bu nedenle çinko, inşaat iskelelerinden otomobil gövdelerine, yüksek gerilim hatlarından güneş paneli çerçevelerine kadar geniş bir yelpazede çeliği koruyucu kaplama olarak kullanılır. Ayrıca çinkonun kozmetik (ör. güneş kremleri) ve ilaç sektörlerinde, pillerde ve çatı kaplama malzemelerinde de kendine yer bulduğu ifade edildi.

Küresel Arz ve Talep Dinamikleri

Cengiz Kaya, bakır, nikel, kurşun ve çinkonun küresel ölçekte arz-talep dengesine ilişkin çarpıcı veriler paylaştı. Özellikle enerji dönüşümü ve dijitalleşmenin hız kazanmasıyla bu metallerde olan talebin katlanarak arttığını belirtti. “Dünyada bu elementlere en fazla talep gelişmiş ekonomilerden geliyor; bir ülkenin bakır tüketim miktarı, sanayileşme düzeyinin göstergelerinden biridir” diyen Kaya, Türkiye’nin de dünya bakır tüketiminde 7. sırada yer almasının ekonomimizin ölçeğini yansıttığını ifade etti. Bununla birlikte küresel talebin yarısından fazlasının tek başına Çin tarafından karşılandığına dikkat çekerek, Çin’in hem üretimde hem de tüketimde bu metallerde merkezi konumda olduğunu vurguladı.

Arz tarafında ise dünya üretiminin az sayıda ülke tarafından domine edildiği dile getirildi. Dr. Vurdu, örneğin dünya bakır üretiminin yaklaşık yarısının Şili, Peru ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti tarafından sağlandığını; nikel üretiminde Endonezya’nın tek başına lider konuma yükseldiğini; kurşun üretiminde Çin, Avustralya ve Rusya’nın, çinko üretiminde ise Avustralya ve ABD’nin başı çektiğini aktardı. Dahası, rafine (eritme) kapasitesi açısından bakıldığında Çin’in bu dört metalde de dünya smelter kapasitesinin %50’den fazlasını elinde bulundurduğu belirtildi. Bu tablo, ham madde açısından zengin birçok ülkenin dahi nihai metal üretiminde Çin’e bağımlı kaldığını gösteriyor.

Cengiz Kaya, yerkürede bu metallerin bulunduğu rezervlerin sınırlı olduğunu, bilinen büyük maden sahalarının çoğunun işletildiğini ifade ederek gelecekte derin deniz madencilik gibi alternatif arayışların gündeme gelebileceğini söyledi. Dünyanın yüzey alanının dörtte üçünün denizlerle kaplı olduğu göz önüne alındığında, okyanus tabanlarındaki metal bakımından zengin nodüllerin önemli bir potansiyel barındırdığını, uluslararası platformlarda bu kaynağın çevreye en az zarar verecek şekilde nasıl kullanılabileceğinin tartışıldığını belirtti. “Bu gezegende bakırın, nikelin, kurşunun, çinkonun yerini alabilecek yeni bir element henüz keşfedilmedi” diyen Kaya, mevcut madenlere duyulan ihtiyacın uzun süre devam edeceğinin altını çizdi. Programda ayrıca, son dönemde tedarik tarafında yaşanan dalgalanmalara da değinildi: Kongo ve Endonezya’daki bazı büyük madenlerde ortaya çıkan üretim kesintilerinin 2024 için küresel bakır piyasasında yaklaşık 158 bin tonluk bir arz açığı yaratabileceği bilgisi paylaşıldı. Bu tür gelişmeler, söz konusu metallerde kaynak çeşitlendirmenin ve uluslararası iş birliğini artırmanın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gösteriyor.

Türkiye’nin Stratejik Yol Haritası

Programın odak konularından biri de Türkiye’nin bakır, nikel, kurşun ve çinko alanındaki stratejik hedefleriydi. Cengiz Kaya, Türkiye’nin bu dört metalde önemli yer altı kaynaklarına sahip olduğunu ve bunların büyük ölçüde Anadolu’daki jeolojik fay hatları boyunca konumlandığını belirtti. Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu fay zonlarında keşfedilen cevher sahalarının ülkemize ciddi bir potansiyel sunduğunu ifade etti. Son yıllarda madencilik politikalarında bu metallerde özel bir önem verildiği, hatta 2023 yılında bakırın stratejik maden kategorisine alındığı programda paylaşıldı. Bu kapsamda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı öncülüğünde ulusal bir Bakır Zirvesi düzenlendiği ve bakırda katma değerli üretimi artırmaya yönelik bir eylem planı oluşturulduğu belirtildi.

Dr. Vurdu, Türkiye’nin bugüne dek söz konusu metallerin bir kısmında hammadde tedarikçisi konumunda kalıp işlenmiş ürüne dönüştürme noktasında yeterli kapasiteye ulaşamadığını, ancak bu durumu değiştirmek üzere adımlar atıldığını söyledi. Özellikle yerli eritme tesisleri (smelter) kurulması ihtiyacına dikkat çekildi. Örneğin Türkiye yılda yaklaşık 700 bin ton rafine bakır tüketirken bunun yalnızca beşte birini (yaklaşık 140 bin tonunu) ülke içinde üretebiliyor; geri kalanını ithal etmek zorunda kalıyor. Benzer şekilde, zengin rezervlere sahip olmamıza rağmen çıkarılan nikel cevheri yurtdışında işleniyor ve Türkiye henüz kendi saf nikelini üretilmiyor. Bu tabloyu değiştirmek için kamu otoritesi ile özel sektörün ortak çalıştığını belirten Cengiz Kaya, “Daha önce bu çapta büyük rafineri yatırımlarını devlet yapardı, şimdi ise uluslararası yatırımcıları ve özel sektörü çekmeye çalışıyoruz” diyerek yeni bir yaklaşım benimsendiğini ifade etti.

Türkiye'nin madencilikte sadece hammadde ihraç eden değil, bu hammaddeleri ülkede işleyerek katma değerli ürün haline getiren bir yapıya kavuşmasının hedeflendiği vurgulandı. Bu sayede hem cari açığın azaltılması hem de yüksek teknoloji üretim için gerekli girdilerin yerli imkanlarla sağlanması amaçlanıyor. Uğur Dalbeler de sanayici gözüyle yaptığı değerlendirmede, metal sektörüne yapılacak yatırımların ileri imalat alanlarına da yansıtacağını, böylece Türkiye'nin ihracatında yüksek teknoloji içeren ürünlerin payını artırma hedefine katkı sunacağını belirtti. Özetle, Türkiye önümüzdeki dönemde bakır başta olmak üzere bu kritik metallerde entegre bir üretim ekosistemi kurarak maden ihracatçısı konumundan teknoloji ihracatçısı konumuna geçmeyi hedefliyor.

Geri Dönüşüm ve Döngüsel Ekonomi Hamlesi

Programda temel metallerde geri dönüşümün ve hurda materyallerin değerlendirilmesinin önemi de vurgulandı. Dr. Armağan Vurdu, bakır ve alüminyum gibi metallerin tekrar tekrar geri dönüştürülebilme özelliği sayesinde cevherden üretime kıyasla %70-80'e varan oranda enerji tasarrufu sağlanabildiğini not etti. Cengiz Kaya ise dünyada son yıllarda hurda metallerin stratejik bir kaynak olarak görülmeye başlandığını söyledi. "Hurda bizim altın madenimiz; ona çok iyi bakmamız, ihraç etmemek için elimizden geleni yapıp Türkiye'de işlenmesi için yol açmamız gerekiyor" diyen Kaya, Türkiye'nin elindeki metal hurdalarını katma değer yaratacak şekilde değerlendirmesi gerektiğinin altını çizdi. Özellikle bakır, nikel, kurşun ve çinko içeren hurda malzemelerin geri dönüştürülmesiyle hem bu metallerin yeniden ekonomiye kazandırılacağı hem de bu hurdaların içerdiği nadir elementlerin (örneğin elektronik atıklarda bulunan nadir toprak elementlerinin) geri kazanılabileceği vurgulandı.

Programda, Türkiye'de hurda ithalatında karşılaşılan bürokratik engellerin de sektör temsilcileri tarafından dile getirildiği ifade edildi. Dünya genelinde birçok ülke, hurda metal ithalatını kolaylaştırıp ihracatını kısıtlayarak kendi sanayilerine hammadde sağlamaya çalışıyor. Türkiye'nin de benzer şekilde hurda konusunda stratejik adımlar atması gerektiği belirtildi. Bu kapsamda, yurt içinde hurda toplama ve işleme altyapısının geliştirilmesi, yurtdışından gelen metal hurdalara uygulanan kısıtlamaların gözden geçirilmesi önerildi. Dr. Vurdu, döngüsel ekonomi prensiplerinin madencilik sektöründe uygulanmasının hem çevresel sürdürülebilirlik hem de hammadde arz güvenliği açısından kritik olduğunu vurgulayarak, "hurda kaynağını verimli kullanmak, geleceğin rekabetçi ve yeşil ekonomisinde ülkeleri bir adım öne çıkaracaktır" dedi.

Geleceğe Dair

Uzmanlar, program sonunda bu dört temel metalin gelecekte de stratejik önemini koruyacağı konusunda ortak bir perspektif çizdiler. Küresel ölçekte elektrifikasyon, enerji depolama, dijital altyapı ve savunma teknolojileri gelişmeye devam ettikçe bakır, nikel, kurşun ve çinkoya olan talebin artarak süreceği öngörüldü. Bu metaller, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde ülkelerin rekabet gücünü belirleyen unsurlar arasında üst sıralarda yer almayı sürdürecektir.

Dr. Armağan Vurdu, Türkiye'nin bu alandaki atılımlarının sadece hammadde üretmekle sınırlı kalmaması, aynı zamanda bu metalleri işleyerek ileri teknoloji ürünleri geliştirmeye odaklanması gerektiğini belirtti. Cengiz Kaya da doğru politikalar ve yatırımlarla Türkiye'nin bölgesinde bir metal üretim ve teknoloji üssü haline gelebileceğini dile getirdi. Sonuç olarak, bakır, nikel, kurşun ve çinko gibi temel metaller gerek sanayinin dönüşümünde gerek temiz enerji ve dijitalleşme hamlelerinde kilit rol oynayacak. Türkiye ise bu stratejik metallerde sürdürülebilir bir ekosistem oluşturarak geleceğin küresel ekonomisinde söz sahibi olma yolunda önemli bir adım atmayı hedefliyor.

Teknoloji Trendleri

Teknolojinin hızlı dönüşümü küresel ticaretin işleyişini de etkilemektedir. Bilhassa dijitalleşme, yapay zekâ ve ileri üretim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, şirketlerin stratejilerini, tedarik zincirlerini ve rekabet dinamiklerini yeniden şekillendirmektedir. Teknolojik inovasyonun benimsenmesi yalnızca şirketlerin verimliliğini artırmakla kalmamakta aynı zamanda uluslararası ticaretteki fırsat ve riskleri de belirlemektedir. Bu bağlamda ihracatçılarımızın teknoloji trendlerini takip etmesi, kritik önem taşımaktadır. Bu bölümde çok uluslu strateji ve danışmanlık firması McKinsey'nin 2025 teknoloji trend görünümü raporundan değerlendirmelere yer verilmiştir.¹⁵ Raporun derinlemesine analiz ettiği 13 teknoloji trendi yapay zekâ, bilişim ve bağlantı, ileri mühendislik olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Bu alt başlıklar inovasyon, ilgi, yatırım ve benimsenme düzeyine göre puanlanmıştır. Ayrıca ilgili teknolojilere yönelik sermaye yatırımlarının¹⁶ ve bunların kuruluşlar tarafından benimsenme düzeyleri derecelendirilmiştir.

13 Teknoloji Trendi	
Yapay Zekâ	Ajan yapay zekâ
	Yapay zekâ
Bilişim ve Bağlantı	Uygulamaya özel yarı iletkenler
	Gelişmiş bağlantı
	Bulut ve uç bilişim
	Gerçeklik teknolojileri
	Dijital güven ve siber güvenlik
	Kuantum teknolojileri
İleri Mühendislik	Robotik
	Ulaşım
	Biyomühendislik
	Uzay teknolojileri
	Enerji ve sürdürülebilirlik teknolojileri

Kaynak: McKinsey & Company, 2025

Bilindiği üzere **yapay zekâ**, genellikle insan zekâsı gerektiren görevleri yerine getirecek şekilde tasarlanmış bilgisayar sistemlerini ifade etmektedir. Yapay zekâ algoritma, veri ve hesaplama gücünü kullanarak ana kalıpları çıkarmakla kalmayıp deneyimlerden de öğrenmektedir. 2024 sermaye yatırımı 124,3 milyar dolardır. 2025'in ilk çeyreğinde yapay zekâ şirketleri toplam 52 milyar dolar fon toplamıştır. Bu tutara SoftBank liderliğindeki OpenAI'ye yapılan 40 milyar dolarlık yatırım da dâhildir. Söz konusu yatırım, bugüne kadar kaydedilen en büyük girişim sermayesi (Venture Capital) fon anlaşması olarak kaydedilmiştir. 2023-2024 arasında yapay zekâ ile ilgili iş ilanları %35 artmıştır.¹⁷

Ajan yapay zekâ ise (Agentic AI) bağımsız olarak karmaşık ve çok adımlı görevleri planlayıp yürütebilen yapay zekâ sistemleridir. Temel modeller üzerine inşa edilen bu ajanlar, özerk şekilde hareket edebilir, birbirleriyle iletişim kurabilir

¹⁵ McKinsey (22 Temmuz 2025) McKinsey Technology Trends Outlook 2025. [2](#)

¹⁶ Girişim sermayesi ile kurumsal ve stratejik birleşme & satın almalar, ortak girişimler dâhil olmak üzere özel ve halka açık piyasalarda yapılan sermaye artırımları; buy-out ve halka açık şirketlere yapılan özel sermaye yatırımları dâhil özel sermaye yatırımları; halka açık yatırımlar, örneğin halka arzlar, PitchBook verilerinden derlenmiştir. Yatırım verileri, şirketin kendi sermayesi ve işletme giderlerini kapsamamaktadır.

¹⁷ İş ilanı sayısı, kamuya açık profesyonel profiller ve iş ilanlarına ilişkin lisanslı, kimliği gizlenmiş verileri içeren McKinsey'nin özel Organizasyonel Veri Platformu'ndan alınmıştır. Veriler ağırlıklı olarak İngilizce konuşulan ülkelerden derlenmiştir.

ve yeni bilgilere uyum sağlayabilir. Bu alanda genel ajan platformlarından derin araştırmalar için tasarlanmış özel ajanlara kadar önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 2024 yılında sermaye yatırımı yaklaşık 1,1 milyar dolardır. 2023-2024 arasında ajan yapay zekâ ile ilgili iş ilanları %985 artmıştır.

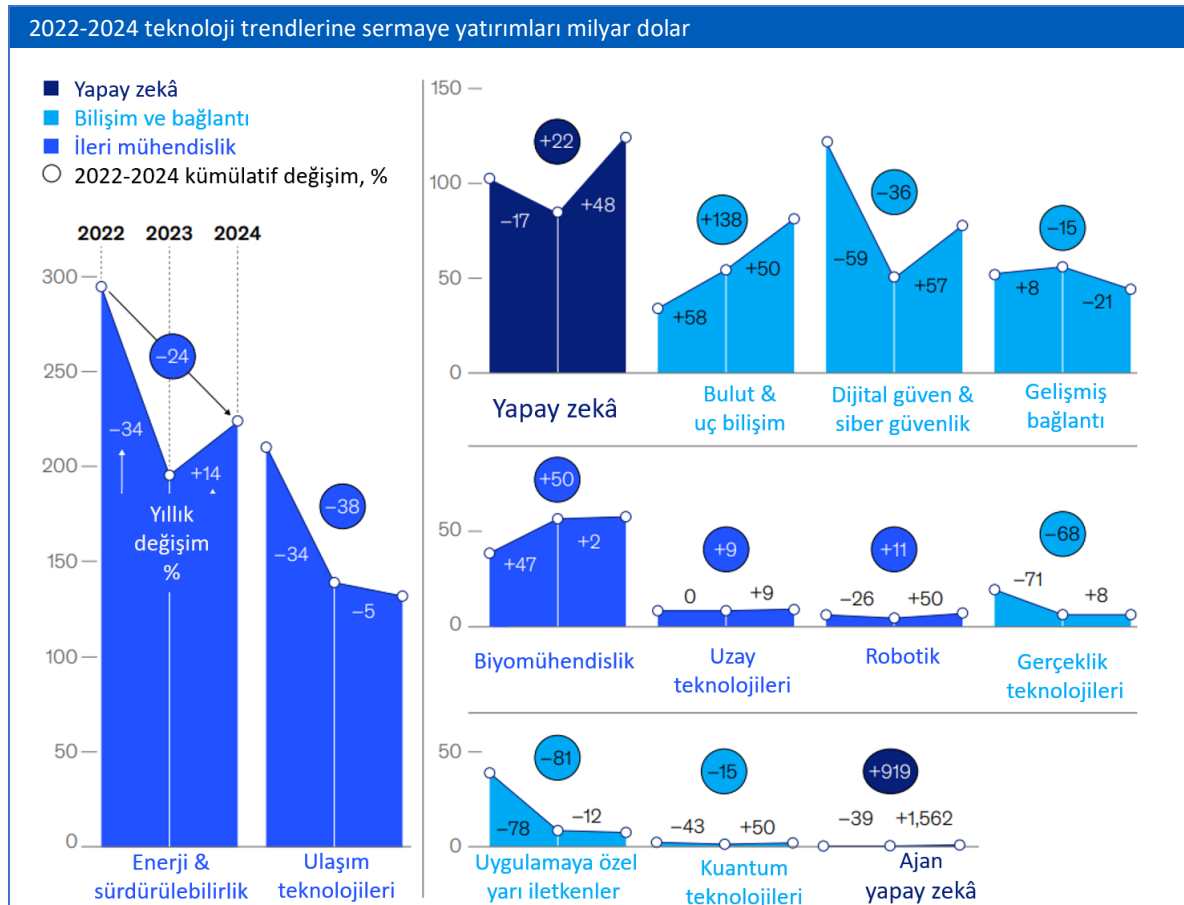
Uygulamaya özel yarı iletkenler belirli görevleri yerine getirmek üzere optimize edilmiş özel tasarımı çiplerdir. Genel amaçlı yarı iletkenlerden farklı olarak büyük ölçekli yapay zekâ eğitimi ve çıkarım görevleri gibi işleri yönetmek için tasarlanmıştır. Yüksek hız, enerji verimliliği ve performans gibi özellikleri optimize etmektedir. 2024 yılı sermaye yatırımı 7,5 milyar dolardır. 2023-2024 arasında ilgili iş ilanları %22 artmıştır.

Gelişmiş bağlantı dijital iletişim ağlarını geliştiren ve genişleten bir dizi gelişen teknolojiyi kapsamaktadır. Buna düşük güç tüketimli kablosuz ağlar, 5G, 6G hücresel sistemler, Wi-Fi 6 ve 7 standartları ile alçak Dünya yörünge (low-Earth-orbit) uyduları dahildir. 2024'te sermaye yatırımı 44,2 milyar dolardır. 2023-2024 arasında ilgili iş ilanları ise %14 azalmıştır

Bulut ve uç bilişim veri, uygulama ve hizmetlerin hiper ölçekte uzak veri merkezlerinden bölgesel ve yerel merkezlere dağıtılmasını içermektedir. Bu şekilde gecikme, veri aktarım maliyetleri, veri egemenliği ve veri güvenliği gibi faktörleri dikkate alarak performansı optimize etmektedir. Sermaye yatırımı 2024 yılında yaklaşık 80,8 milyar dolardır. İlgili iş ilanları ise bir önceki yıla göre %2 artmıştır.

Gerçeklik teknolojileri artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) teknolojilerini kapsamaktadır. Artırılmış gerçeklik, akıllı gözlükler, dokunsal geri bildirim sistemleri, render, takip ve işleme becerilerini iyileştiren yapay zekâ destekli geliştirmeleri içermektedir. 2024 yılında sermaye yatırımları yaklaşık 6 milyar dolar civarında olup ilgili iş ilanları bir önceki yıla göre %11 düşmüştür.

Dijital güven ve siber güvenlik şeffaf ve güvenilir dijital etkileşimleri sağlamak için tasarlanmış teknolojiler ve uygulamaları kapsamaktadır. Buna kimlik doğrulama, veri koruma, şifreleme, tehdit tespiti ve blok zinciri tabanlı güvenlik sistemleri dahildir. 2024 yılında sermaye yatırımları 77,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu alandaki iş ilanları bir önceki yıla kıyasla %7 artış göstermiştir.

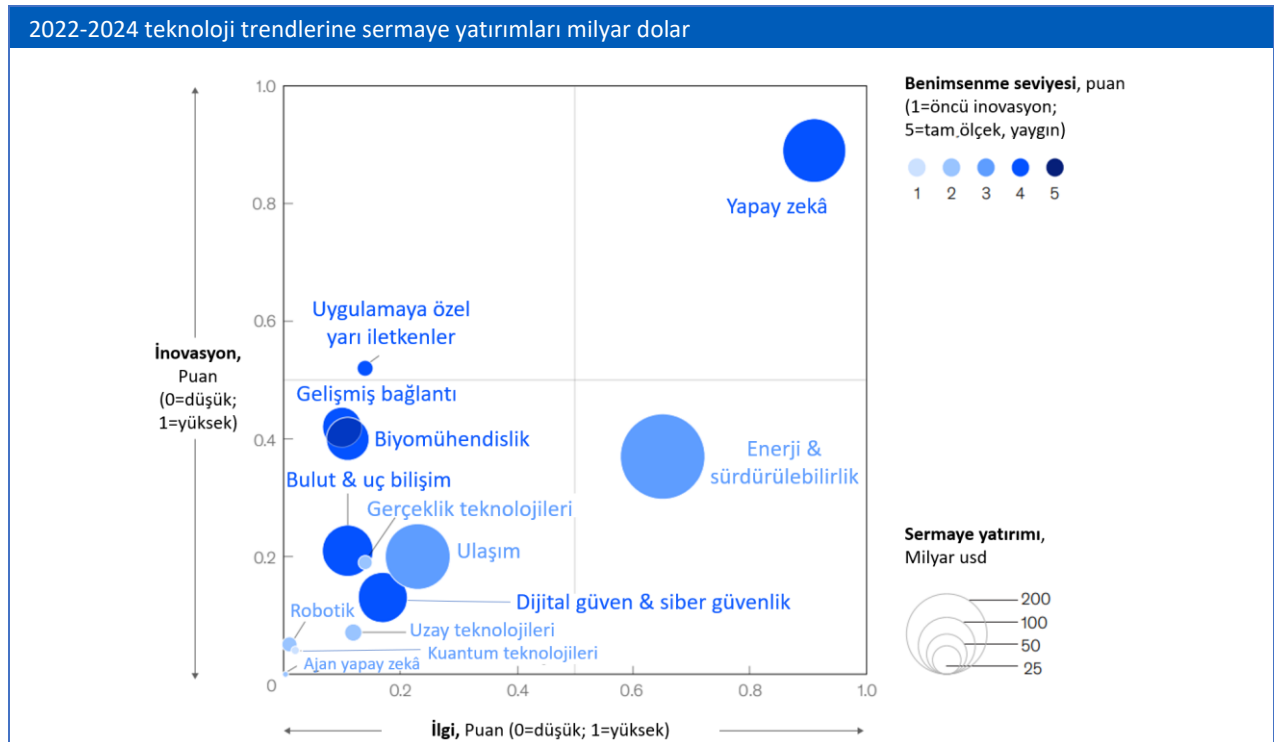
Kaynak: McKinsey & Company, 2025

Kuantuma dayalı teknolojiler kuantum mekaniğinin özelliklerini kullanarak karmaşık hesaplamaları klasik bilgisayarlardan kat kat daha hızlı yapmak ve klasik muadillerine kıyasla yüksek hassasiyete sahip sensör üretmek için geliştirilmektedir. 2024 yılında sermaye yatırımları 2 milyar dolar civarında olup ilgili iş ilanları 2023'e kıyasla %15 düşmüştür.

Robotik otonom veya yarı otonom şekilde görevleri yerine getirebilen, gerçek hayattaki yeni girdilere uyum sağlayabilen robotların geliştirilmesini kapsamaktadır. Buna otonom mobil robotlar ve insansı robotlar dahildir. Diğer trendlere kıyasla, robotik alanının toplam etkisi daha düşüktür. Bununla birlikte, 2023'ten 2024'e kadar robotik ile ilgili ilgi ve inovasyon göstergeleri çift haneli artış göstermiştir. Robotlara yapay zekâ destekli doğal dil programlama ve gelişmiş algılama yetenekleri eklenmeye başlanmıştır. Tarım ve sağlık gibi yeni sektörlerde benimsenme artmakta; imalat ve lojistikte daha yaygın kullanım görülmektedir. 2024 yılında sermaye yatırımları 7 milyar dolar olup ilgili iş ilanları %2 düşmüştür.

Ulaşım teknolojileri otonom araçlar, elektrikli araçlar, dronlar, dikey kalkış ve iniş yapabilen elektrikli hava araçları gibi kentsel hava mobilite çözümleri ve mikromobilite araçları (elektrikli scooter'lar ve e-bisikletler) benzeri sistemleri içermektedir. Bu teknolojilerin amacı ulaşım sistemlerinin verimliliğini, güvenliğini ve sürdürülebilirliğini artırmaktır. Sermaye yatırımlarındaki sürekli düşüşe rağmen; patentler ve araştırma yayınları dahil olmak üzere mobiliteyle ilgili inovasyon göstergeleri teknoloji sektöründeki genel trendlere paralel olarak artmaya devam etmektedir. 2023'ten 2024'e kadar mobiliteye olan genel ilgi %6 oranında yükselmiş olup, bu durum yapay zekâ destekli otonom sistemlerdeki atılımlar ve genişleyen elektrikli araç altyapısı ile ilişkilendirilmektedir. 2024 yılında sermaye yatırımları 131,6 milyar dolar olarak gerçekleşirken ilgili alandaki iş ilanları bir önceki yıla göre %6 artmıştır.

Biyomühendislik mühendislik ilkelerini biyolojiye uygulanması yoluyla teknolojik gelişmeleri kullanarak sağlık konusunda iyileştirme, gıda değer zincirlerini dönüştürme ve yenilikçi ürünler yaratma sürecidir. 2020'den bu yana sermaye yatırımları düşmüş olsa da alan yapay zekâ destekli ilerlemeler ve artan sayıda yayımlanan araştırma makalesi sayesinde genel olarak inovasyon skoru güçlüdür. Sermaye yatırımları 2024 yılında 57,3 milyar dolar ilen ilgili iş ilanları bir önceki yıla göre %17 azalmıştır.

Kaynak: McKinsey & Company, 2025

Not: 13 trend için inovasyon ve ilgi puanları birbirine göre görecelidir. 13 teknoloji trendinin diğer alanlara nazaran inovasyon ve ilgi puanı yüksektir. Ayrıca önemli miktarda yatırım çekmektedir.

İnovasyon puanı, patentler ve araştırma için 0–1 arası puanların birleşiminden oluşur ve incelenen trendlere göre görecelidir. Patent puanı patent başvurularına; araştırma puanı ise araştırma yayınlarına dayanmaktadır.

İlgi puanı, haberler ve aramalar için verilen 0–1 arası puanların birleşiminden oluşur ve incelenen trendlere göre görecelidir. Haber puanı haber yayınlarına; arama puanı arama motoru sorgularına dayanmaktadır.

Uzay teknolojileri uydu sistemleri, fırlatma araçları, yerleşim modülleri ve keşif görevlerini içermektedir. Alçak dünya yörüngesi uydu konstelasyonları, uzay varlıklarını kara ağlarıyla entegre eden doğrudan cihaza bağlantı çözümleri ve gözlem sistemleri dahildir. 2023'ten 2024'e kadar uzay teknolojilerinin geleceği ile ilgili çevrimiçi aramalar bir miktar azalmıştır. Bu, asteroit keşifleri ve roket fırlatmaları gibi belirli olaylara yönelik ilginin dalgalanmasıyla ilişkilidir. Buna rağmen 2020'den 2024'e kadar arama hacmi genel olarak artış göstermiştir. Patent sayısı ise 2024'te bir önceki yıla göre %7 artmıştır. Sermaye yatırımları 2024 yılında 9,3 milyar dolar olup ilgili iş ilanı bir önceki yıla göre %9 azalma göstermiştir.

Enerji ve sürdürülebilirlik teknolojileri enerjiyi daha sürdürülebilir ve dayanıklı bir geleceğe dönüştürmeyi amaçlayan geniş bir inovasyon yelpazesini kapsamaktadır. Elektrifikasyon gibi küresel enerji değer zincirini dönüştüren teknolojiler dahildir. Enerji ve sürdürülebilirlik teknolojilerinin geleceği, çevresel zorluklar ve çözüm talepleri kapsamında medyada trend olmaya devam etmektedir. Ancak 2023'ten 2024'e kadar haber kapsamındaki artış, üstel ilerlemeler yaşayan yapay zekâ sektörüne yönelen ilgiden geri kalmıştır. Enerji ve sürdürülebilirlik teknolojilerine yapılan sermaye yatırımları, 2020'den bu yana dalgalı bir seyir izlemiştir; 2020'den 2021'e %79 artarak 315 milyar dolara ulaşmış, ardından 2022 ve 2023'te düşmüş, 2023'ten 2024'e tekrar artış göstermiştir. 2024 yılında sermaye yatırımları 223,2 milyar dolardır.

Avrupa Birliği Kritik İlaçlar Yasası

Net satışlara göre dünyada dördüncü; toplam kâr açısından ise en büyük üçüncü pazar olan küresel ilaç sektörünün 2027’de 1,76 trilyon avroya ulaşması beklenmektedir. AB ekonomisinde tüm imalat sektörlerinden elde edilen katma değer %5’ini ilaç sektörü oluşturmaktadır. Bu oran 2020’de Belçika ve Danimarka için %20’nin üzerine çıkmaktadır. İlaçlar, AB ihracatının ise yaklaşık %11’ine tekabül etmektedir.¹⁸

Avrupa Komisyonu 24 Ekim 2023’te yayınladığı tebliğ ile AB içinde ilaç sıkıntısını önlemeye yönelik bir dizi önlem sunmuştur. Söz konusu tebliğde AB’deki ilaç üretiminin yüksek teknoloji altyapısı, nitelikli iş gücü ve sofistike süreçler gerektiren daha karmaşık ürünlere odaklandığı dile getirilmiştir. Avrupa’da reçete edilen ilaçların neredeyse %70’inin jenerik ilaç olduğu ve jenerik ilaçlar için gerekli girdi üretiminin giderek Avrupa dışına, bilhassa Çin ve Hindistan’a kaydığı vurgulanmıştır. Ayrıca ulusal otoriteler, sanayi, sivil toplum ve AB kurumlarını bir araya getirip koordineli aksiyon almak üzere Kritik İlaçlar İttifakı’nın kurulması ve Kritik İlaçlar Listesi’nin oluşturulması planlanmıştır.¹⁹

Hastalığın ciddiyeti ve alternatif ilaçların erişilebilirliği dikkate alınarak ilk AB Kritik İlaçlar listesi 2023 Aralık ayında yayımlanmıştır. 2024’te gözden geçirilen liste alternatifleri sınırlı olan, belirli üçüncü ülkelere yüksek derecede bağımlı olunan ve tedarik sıkıntılarının hastalarda ciddi zararlara yol açacak ilaçları kapsamaktadır. Bunlara aşılarda ve nadir hastalık ilaçları gibi çok çeşitli tedavi alanlarını kapsayan yenilikçi ve jenerik ilaçlar dahildir. Söz konusu liste, AB üyesi devletlerin ulusal yetkili makamlarının 2200 etken madde ve kombinasyonu değerlendirilerek oluşturulmuştur. Liste oluşturulurken çeşitli veri kaynakları kullanılmıştır. Söz konusu etken maddeler, ana tedavi grup listesi ve ulusal kritik ilaç listeleri gibi çeşitli mevcut listelerden seçilmiştir.²⁰ Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) temel ilaçlar listesinde yer alan ilaçlar, AB kritik ilaçlar listesine otomatik olarak dahil edilmemiştir.²¹

Planlandığı üzere ulusal makamlar, sanayi, sivil toplum temsilcilerini bir araya getiren Kritik İlaçlar İttifakı kurulmuştur. İlk aşamada 5 yıllık kurulan İttifak, kritik ilaçların AB’deki arzını güçlendirmek ve kritik ilaçlara odaklanan özel bir sanayi politikası geliştirmek için temel zorlukları belirlemeyi, eylem alanları ve önceliklerine ilişkin öneriler oluşturmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda 28 Şubat 2025 tarihinde İttifak’ın yayınladığı ilk strateji raporunda, AB Kritik İlaçlar Listesi’nin büyük kısmının fikri mülkiyet hakları veya diğer düzenleyici veri korumalarından yararlanmayan, jenerik ve patent süresi dolmuş ilaçlardan oluştuğu ifade edilmiştir. Öte yandan söz konusu uygun fiyatlı ilaçların giderek kırılganlığı artan şekillerde üretildiğine dikkat çekilmiştir. Pek çok kritik ilacın yalnızca bir veya iki üretici tarafından tedarik edildiği, bunun da tedarik zincirlerini son derece hassas ve bağımlı hale getirdiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak AB’nin pek çok kritik ilaç için çoğu Avrupa dışında yer alan sınırlı sayıdaki aktif farmasötik bileşen tedarikçisine veya üreticisine bağımlı durumda olduğuna işaret edilmiştir. Son yıllarda jenerik ilaçlar açısından aktif farmasötik bileşen üretiminin %60 ila %80’inin Çin’e taşeron olarak devredildiği ve üretim tedarik zincirindeki diğer girdilerin de giderek artan bir şekilde Asya’ya kaydırıldığı hesaplanmıştır. İlaç tedarik zincirlerinin birbirine bağlı doğasını göz önünde bulundurarak Kritik İlaçlar İttifakı tedarik dayanıklılığını artırmak amacıyla üçüncü ülkelerle ortaklıkların güçlendirilmesini önermektedir.²²

¹⁸ Mario Draghi (Eylül 2024) The Future of European Competitiveness: In-depth analysis and Recommendations [↗](#)

¹⁹ European Commission (24 Ekim 2023) Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Addressing medicines shortages in the EU [↗](#)

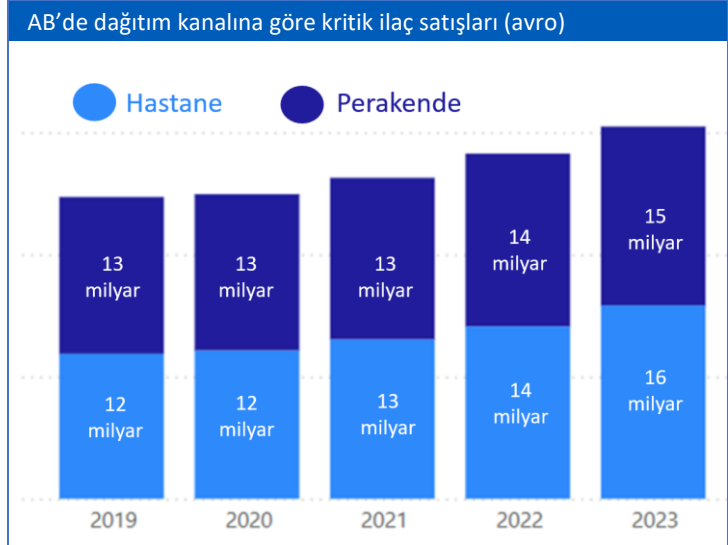
²⁰ European Medicines Agency (2024) Union list of critical medicines [↗](#)

²¹ European Medicines Agency (12 Aralık 2023) Questions and answers on the Union list of critical medicines [↗](#)

²² Critical Medicines Alliance (28 Şubat 2025) Strategic Report of the Critical Medicines Alliance [↗](#)

2025 Mart ayında Avrupa Komisyonu Kritik İlaçlar Yasa teklifini sunmuştur. ²³ Bu yasa, kritik ilaçların erişilebilirliğini, tedarikini ve üretimini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda AB'nin üretim kapasitesini artıracak yatırımların kolaylaştırılması, kamu alımlarında tedarik zincirinin çeşitlendirilmesi, üye devletlerin toplu talep gücünün kullanılması ve stratejik ortaklıkların kurulması planlanmaktadır.

Yapılan bir çalışma kritik ilaçların AB ilaç pazarının önemli bir kısmını teşkil ettiğini; kritik ilaç satışlarının 2019'dan bu yana istikrarlı bir artış gösterdiğini ve 2023'te 30 milyar avroyu aştığını belirtmektedir. Kritik ilaçlar hastaneler ve eczaneler (perakende) olmak üzere iki farklı yerden temin edilmektedir. Söz konusu iki mecranın tedarik uygulamaları birbirinden farklıdır. 2023'te hastanelerdeki kritik ilaç satışları toplam satışların yaklaşık %52'sini oluşturmaktadır. ²⁴

Kaynak: European Commission, 2025. Ecorys, IQVIA MIDAS® verileri kullanımıştır.

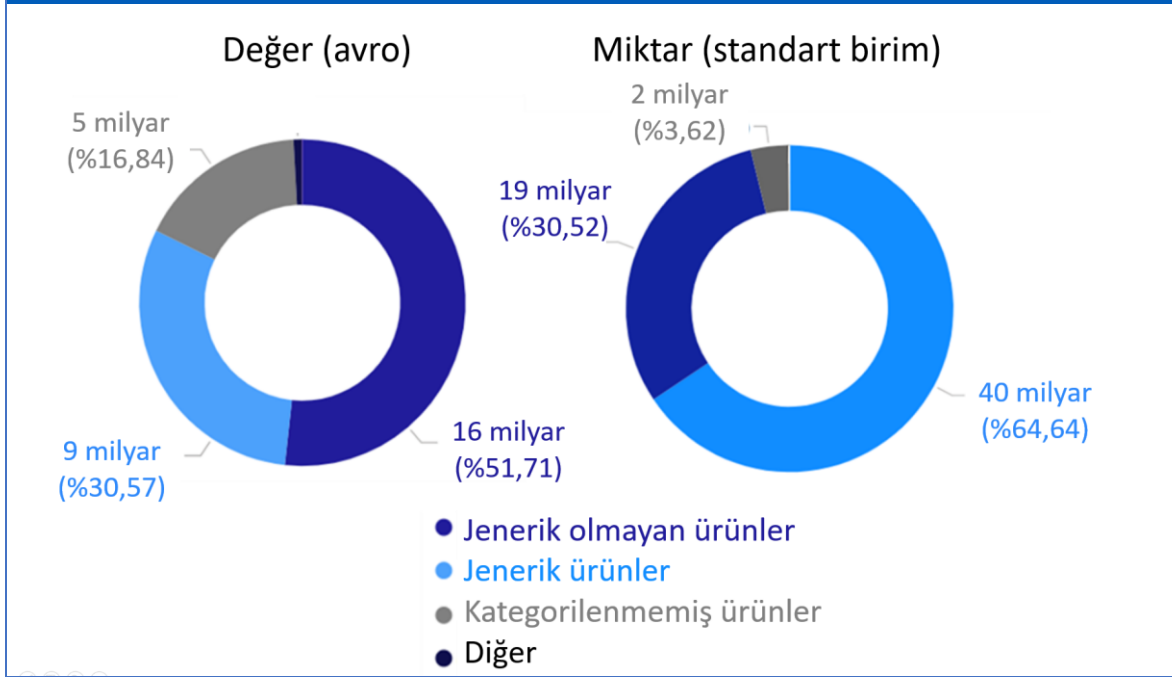
Kritik ilaçlar, yasal statülerine göre üç kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar jenerik, jenerik olmayan ve kategorize edilmemiş ürünlerdir. Jenerik ürünler aktif maddelerin nitelik ve nicelik açısından aynı bileşime sahip ve referans ilaç ile aynı farmasötik formda olan ilaçlardır. Referans ürünün patent ve münhasırlık hakları sona erdikten sonra piyasaya sürülmektedirler. Jenerik olmayan ürünler inovator veya referans ürün olarak bilinmektedir. Kategorize edilmemiş ürünler veritabanında yasal statüsü belirtilmemiş ürünlerdir.

Aşağıdaki grafik 2023'te AB'de kritik ilaçların satış dağılımını göstermektedir. Jenerik olmayan ürünler, değer açısından kritik ilaçların en büyük payını oluşturarak 16 milyar avro (%51,7) seviyesine ulaşmıştır. Jenerik ürünler ise önemli bir katkı sağlamakla birlikte, 9 milyar avro (%30,6) ile değer açısından daha küçük bir paya sahiptir. Jenerik ve olmayan ürünler arasındaki farkın, jenerik olmayan ilaçların nispeten daha yüksek fiyatlarından kaynaklandığı görülmektedir. Ancak satış hacimleri açısından bakıldığında, jenerik ürünler AB'de kritik ilaçların toplam satışlarının %65'inden fazlasını oluşturmaktadır. Jenerik olmayan ürünler de hala önemli bir paya sahip olup, toplamın yaklaşık üçte biri seviyesini oluşturmaktadır. ²⁵

²³ European Commission (2025) Critical Medicines Act [2](#)

²⁴ European Commission (2025) Summarising evidence supporting the legislative proposal laying a framework for strengthening the availability and security of supply of critical medicinal products as well as the availability of, and accessibility of, medicines of common interest and amending Regulation (EU) 2024/795 [2](#)

²⁵ European Commission (2025) Summarising evidence supporting the legislative proposal laying a framework for strengthening the availability and security of supply of critical medicinal products as well as the availability of, and accessibility of, medicines of common interest and amending Regulation (EU) 2024/795 [2](#)

Kaynak: European Commission, 2025. Ecorys, IQVIA MIDAS® verileri kullanımıştır.

Not: Miktarlar standart birim cinsinden ifade edilmiştir. Bu, farklı pazarlar, formülasyonlar ve ambalajlar arasında karşılaştırmaları standartlaştırmak amacıyla tasarlanmış bir ölçü birimidir. Paket boyutundan bağımsızdır ve ürünün ölçülebilecek en küçük dozu olarak kabul edilir; örneğin tek bir tablet, kapsül, flakon veya mililitre sıvı ilaç

Avrupa Sayıştay'ının 2025 Eylül ayında yayımlanan kritik ilaç kıtlığına dair özel raporu Avrupa Komisyonu'nun yakın zamanda ilaç kıtlığına karşı adımlar attığı ancak bu konudaki kök sorunların çözümü için daha kapsamlı ve koordineli eylemlere ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.²⁶

Araştırma yoğun ilaç şirketleri ise Avrupa sağlık sistemlerinin ödediği düşük fiyatların, yeni ilaç keşiflerini ABD ve Çin'e kaydırıldığını belirtmektedir. ²⁷ Bazı büyük şirketler, Avrupa'da daha yüksek fiyat politikası çağrısı yapmaktadır. Ayrıca ABD'nin uyguladığı tarifelerin, firmaları Kuzey Amerika'ya yatırım yapmaya yönelttiğini vurgulamaktadır.²⁸ Tarifeler, kritik ilaçların küresel tedarik zincirinin kırılganlığını artırma riskini getirmektedir. İş birliği, şeffaflık ve hedefe yönelik yatırımlar yoluyla ilaç tedarik zincirinde sistemik dayanıklılığı güçlendirmek mümkün olabilir.

²⁶ European Court of Auditors (2025): Critical shortages of medicines: EU measures were of added value, but structural problems remain [27](#)

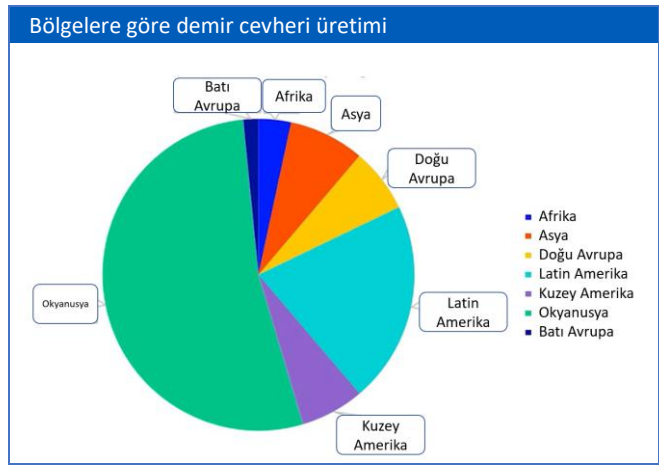
²⁷ Andy Bounds (6 Mayıs 2025) Europe's last maker of key antibiotics ingredients shuts biggest domestic factory. *Financial Times* [28](#)

²⁸ Hannah Kuchler & Alice Hancock (23 Nisan 2025) Pharma bosses call for higher drug prices in EU to counter tariff threat. *Financial Times* [29](#)

Demir Cevheri Trendleri

ABD Jeoloji Araştırmaları Kurumu'nun raporuna göre 2024'te tahmini olarak demir cevher üretimi Avustralya'da 930, Brezilya'da 440, Çin ve Hindistan'da ise 270'şer, Rusya'da ise 91 milyon ton civarındadır.²⁹

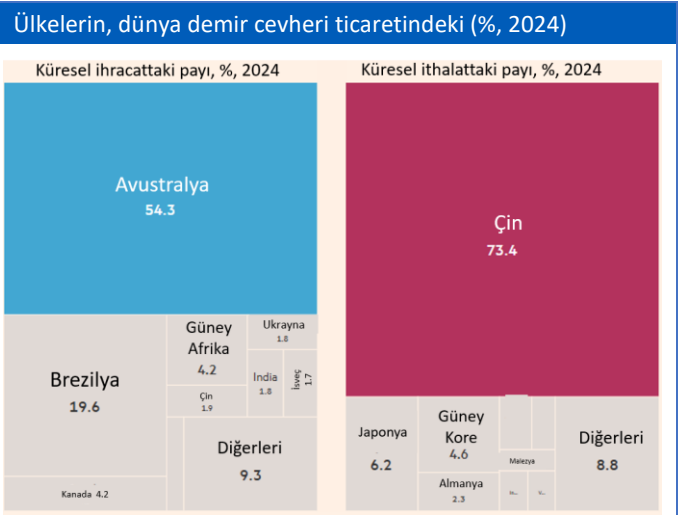
Bölgelere göre bakıldığında Avustralya'nın etkisiyle Okyanusya'nın küresel çıktının %53'ünü oluşturduğu görülmektedir. Onu Latin Amerika %21'lik pay ile izlemektedir.³⁰

Kaynak: LSEG Metals Research (2025)

Doğal, toz hâlinde ve aglomere edilmiş demir cevheri ve konsantreleri ticaret değeri baz alınarak hesaplandığında dünya demir ihracatının %54,3'ünü Avustralya'nın gerçekleştirdiği görülmektedir. Onu %19,6 ile Brezilya takip etmektedir.

Dünya demir cevheri ithalatın Çin domine etmektedir. 2024'te küresel demir cevheri ithalatının %73,4'ünü ise Çin gerçekleştirmiştir.³¹

Kaynak: Financial Times, 2025 ITC Trade Map verileri
Veri, aglomere ve aglomere olmayan demir cevheri ve konsantrelerini kapsamaktadır. Pay, ticaret değeri baz alınarak hesaplanmıştır.

²⁹ ABD Jeoloji Araştırmaları Kurumu (Mart 2025) Mineral Commodity Summaries 2025 [\[1\]](#)

³⁰ Argus and LSEG Iron Ore Webinar: Current and Future Market Trends, 29 Ağustos 2025.

³¹ Nic Fildes & Joe Leahy (26 Ekim 2025) Australia's iron ore riches challenged by green steel and African rival. *Financial Times* [\[2\]](#)

Deniz yoluyla demir cevheri ticaretini Çin domine etmektedir. Demir cevher ticareti Çin limanlarında yoğun bir trafik oluşturmaktadır. Çin, ciddi bir talep merkezidir.

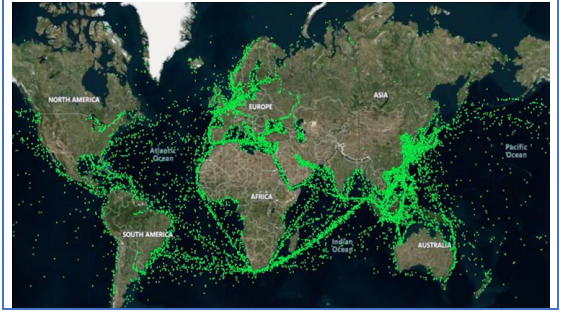
Ocak-Temmuz 2025 arasında Çin 700 milyon ton demir cevheri ithal etmiştir. Çin'in ithalatı yaklaşık %2 düşmüştür. Avustralya'nın ve Brezilya'nın Çin'e demir cevher gönderimi sağlam seyretilmiştir. Çin'in yerli demir cevheri üretiminin ve yurtdışına arzının dördüncü çeyrekte artması beklenmektedir. Öte yandan Çin'in demir cevher talebinin dördüncü çeyrekte zayıf olması beklenmektedir. Çin'in zayıf emlak sektöründen gelen aşağı yönlü baskı devam etmektedir.

32

LSEG Metals Research küresel demir cevheri talebinin 2020-2027 arasında yıllık bileşik büyüme oranının %2,1 olarak gerçekleşeceğini öngörmektedir. 2021'de keskin bir artış ve 2022'de eski seviyeye dönmesiyle beraber talep görece istikrarlı bir seyir izlemiştir. 2027'de kadar artışın bu şekilde devam etmesi beklenmektedir. Çin'in çelik çıktısı, Hindistan'da altyapı ve imalat sektörlerinin hızlanması ve Güney Doğu Asya'da artan tüketim büyümenin ana itici unsurları arasında yer almaktadır. Çin emlak sektörünün aşağı yönlü eğilimi, ticaret politikalarındaki kayma, tarifeler, arz yönünde çeşitli darboğazlar önümüzdeki dönemde izlenmesi gereken noktalar arasında yer almaktadır.

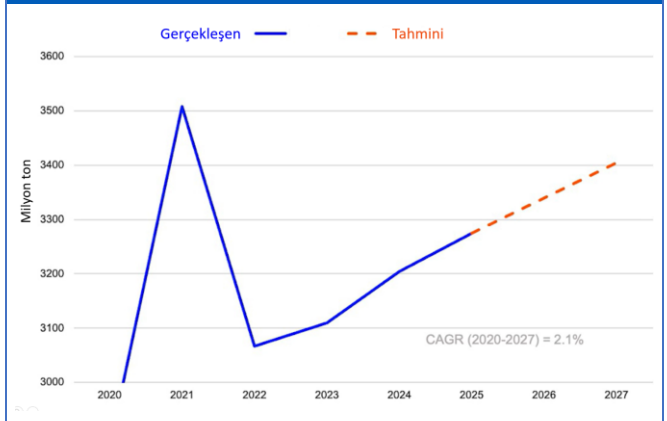
LSEG Metals Research'e göre Covid-19 ile ilgili kesintilerin hafiflemesi ardından tedarik zinciri ve üretimin düzelmesiyle beraber 2022 yılında piyasada demir cevheri fazlası oluşmuştur. Avustralya'daki yeni madenler, Brezilya'daki artış ve Gine'de uzun süredir bekleyen Simandou ile arzın artması beklenmektedir. Hindistan altyapı yatırımları, artan nüfus ve büyüyen otomotiv sanayisi ile küresel talep artışını etkilemektedir. LSEG ton başına demir cevheri fiyatının 2021'de yaklaşık 160 dolar ile zirveye eriştikten sonra gelen yavaşlamayla 2027'de 90 dolara düşmesini beklemektedir. ³³ S&P Global da demir cevheri fiyatlarının uzun vadede kademeli olarak düşeceğini; 2025 yılında ortalama 97,20 dolar olarak tahmin ettiği fiyatın 2029 yılına kadar 80,00 dolar seviyesine gerileyeceğini öngörmektedir. ³⁴

Deniz yoluyla demir cevheri ticaretinde Çin'in önemi

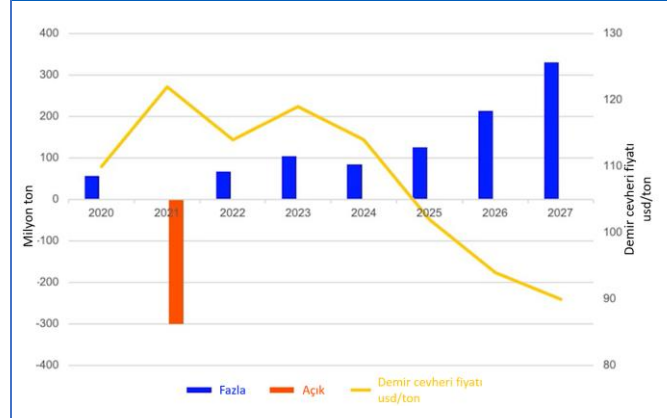
Kaynak: Argus (2025)

Küresel demir cevheri tahmini talep (2025-2027)

Kaynak: LSEG Metals Research (2025)

Demir cevheri pazar dengesi ve fiyat görünümü (2025-2027)

Kaynak: LSEG Metals Research (2025)

³² Argus and LSEG Iron Ore Webinar: Current and Future Market Trends, 29 Ağustos 2025.

³³ Argus and LSEG Iron Ore Webinar: Current and Future Market Trends, 29 Ağustos 2025.

³⁴ Ronald Cecil (3 Haziran 2025) Iron ore to play key role in a decarbonized future. S&P Global [\[Link\]](#)